

ประชุมกลอนสุภาพิตสุนทรภู่

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

บทคัดย่อ

398.9

ศุภลักษณ์ศึกษากร)

๙๗๙๘๗

คำบถในเมือง อำเภอมะนัง

จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๗

หอสมุดแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

จังหวัดกาญจนบุรี

ประชุมกลอนสุภาพนิพนธ์

สุนทรภู่, 2399-2398.

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

ขุนศุภลักษณ์ศึกษากร

(เจ้าม สุภลักษณ์ศึกษากร)

ณ เมรุวัดโพธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง

จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๗

เลขห้อง กค.

เลขหมู่ 398.9
ส 798.1

เลขทะเบียน 4.10 ร. 6576

คำนำ

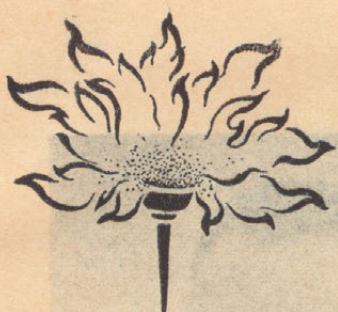
เนื่องในงานฉาปนกิจศพ ชุนสุภลักษณ์ศึกษากร
(เจียม สุภลักษณ์ศึกษากร) กำหนดงานวันที่ ๒๒ มีนาคม
พ.ศ. ๒๕๐๗ ณ เมรุวัดโพธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอ
เมือง จังหวัดนครราชสีมา เจ้าภาพได้แจ้งแก่เจ้าหน้าที่กอง
วรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ขออนุญาตพิมพ์
หนังสือเรื่อง ประชุมกลอนสุภาพนิพนธ์คุณ อันมีเรื่องสวัสดิ-
รักษา เพลงยาวถวายโอวาท และสุภาพนิพนธ์สนธิ์ รวม ๓
เรื่องด้วยกัน เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงาน กรมศิลปากรมี
ความยินดีอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ดังประสงค์

เรื่องทั้ง ๓ นี้ มีอธิบายความเป็นมา ซึ่งสมเด็จ ฯ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ ได้นำมาจัด
พิมพ์ไว้ ณ เบื้องต้นของเรื่องด้วยแล้ว

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลบุญราศีทักษิณานุปทาน ซึ่งเจ้าภาพได้บำเพ็ญอุทิศแด่ ชุนศุภลักษณ์คึกษากร (เจียม ศุภลักษณ์คึกษากร) ผู้ล่วงลับ และได้พิมพ์หนังสือแจกเป็นสาธารณประโยชน์ ของกุศลผลบุญทั้งปวงนี้ จงเป็นพลวปัจจัยอำนวยการอริยคุณมณูญผลแต่ดวงวิญญาณของผู้วายชนม์ ให้ประสบสุขในสัมปรายภพทุกประการเทอญ.

กรมศิลปากร

๑๓ มีนาคม ๒๕๐๗

ขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน
ที่ได้กรุณามาเป็นเกียรติ
ในงานฌาปนกิจกรรม
ช.ช.
ณ วันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑
ณ วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐

เจ้าภาพ

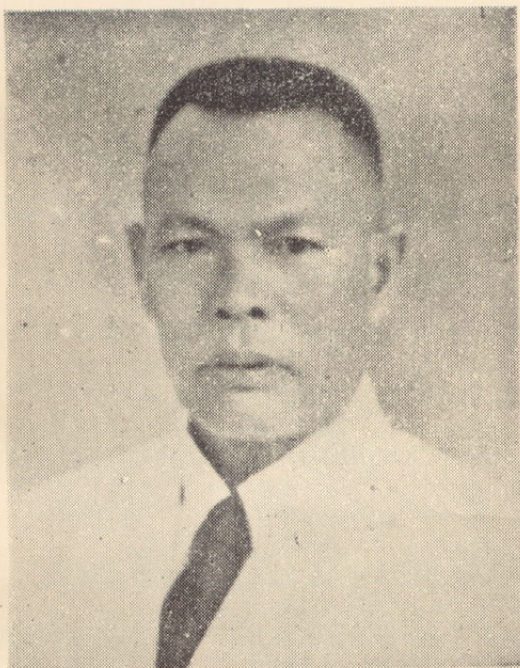
กรมศึกษาธิการขอเชิญไมตรีจิตของ
 บุคคล ซึ่งเจ้าภาพได้มาเพื่อรับใช้ และช่วยกัน
 ชาติไทย ให้คงอยู่สืบมาจนชั่วกาลนาน และได้
 ขึ้นหนังสือขึ้นเป็นสาธารณประโยชน์ ของคุณบุญ
 ถึงพร้อม ซึ่งหนังสือนี้ช่วยอ่านด้วยวิธีคุณบุญคุณคุณ
 วิชาความรู้ของพระราชาธิบดี ให้มีประโยชน์ในสันติภาพของ
 ประเทศไทย

กรมศึกษาธิการ

๑๗ มีนาคม ๒๕๐๗

มกราคม ๒๕๐๗
 คณะกรรมการ
 กระทรวงศึกษาธิการ

(ลงนาม)

บุญคู่ภักษ์ณคึกษากร

ช้าตะ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๑

มรณะ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐

!
พ่อ,

เดิมทีเดียว ลูกเชื่อว่าภาษาและหนังสือคือ
เครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของคนเรา
ได้อย่างสมบูรณ์ แต่มาบัดนี้ ลูกได้รับความรู้ใหม่
แล้ว เป็นความรู้ที่ลูกต้องแลกเปลี่ยนมาด้วยราคา
แพงยิ่ง นั่นคือลูกเพิ่งจะรู้ว่าภาษาและหนังสือไม่
สามารถจะบรรยายความเศร้าสะเทือนใจอย่างลึกซึ้ง
ในการที่ลูกต้องสูญเสียพ่อผู้เป็นที่รักและเคารพ
ไปเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๐๐ นั้นได้

แต่ก่อนนโมพ่อของเพื่อน ๆ ลูกถึงแก่กรรม ลูก
รู้สึกเศร้าสลดและแสดงความเสียใจกับเพื่อน ๆ เหล่า
นั้น ครั้นมาประสบเหตุการณ์เข้าด้วยตนเองเช่นนั้น ลูก
จึงรู้ว่าความเห็นอกเห็นใจที่เคยแสดงต่อเพื่อน ๆ นั้น
น้อยเหลือเกิน และการที่จะระงับความทุกข์โศกนั้นด้วย
อนิจจังไม่เที่ยง ความตายเป็นเรื่องธรรมดาโลกก็ย่อม
จะทำได้ โดยยาก

(๒)

ลูกสามารถกล่าวด้วยความภาคภูมิใจว่า คุณธรรม
ความดีของพ่อที่สร้างไว้ มีมากเกินกว่าที่ลูกจะนำมาเขียน
ได้หมดในช่วงชีวิตนี้ พ่อเป็นทั้งหลักชีวิต เป็นทั้งที่
ปรึกษา และเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของลูก ยามใดที่ลูกประสบ
ความลำบากสับสน พ่อก็จะสนับสนุนชี้แนะ และคอยเตือนไม่
ให้ประมาท ยามใดที่ลูกประสบความล้มเหลว พ่อก็คอย
ประคับประคองปลอบขวัญให้มีพลังลุกขึ้นยืนหยัดต่อสู้ต่อไปใน
วิถีทางธรรมอันเหมาะสม พ่อคือพระผู้สถิตทุกสิ่งทุกอย่าง
ให้ลูกได้ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ

การที่จะกล่าวถึงความรักความห่วงใย ที่พ่อมีต่อลูก
ด้วยคำพูดของลูกเองนั้น ย่อมไม่ประทับใจเท่ากับอ่านจาก
จดหมายบางตอนของพ่อ ซึ่งมีมาถึงลูก ๆ ในระหว่างลูก
ศึกษาอยู่ในเมืองหลวง ลูกขอเริ่มจากฉบับที่พ่อมีถึงลูกทั้ง
สองคือ คมสันและเปรมใจ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๑๑

“.....เมื่อปีที่แล้วลูกเข้ามาเรียนกรุงเทพ
เพียงคนเดียวพ่อไม่ค่อยจะได้เขียนจดหมายบ่อยนักเพราะลูก
เป็นผู้ชาย มาบ่นน้องของลูกตามมากคนหนึ่งเป็นเด็ก

หญิง จึงทำให้พ่อรู้สึกตัวว่า ตั้งแต่นั้นต่อไปพ่อเห็นจะต้อง
มีการเพิ่มชนออกอย่างหนึ่ง ดังนั้นก็ขอเริ่มบำเพ็ญตนเป็น
นักเขียนควบคู่กันไปกับการส่งชนานต์ แต่การที่พ่อจะ
เขียนได้มากน้อยเพียงไรก็ต้องสุดแล้วแต่โอกาสจะอำนวย

เพราะเป็นจดหมายฉบับแรกที่พ่อเขียนถึงลูก สอง
คนพร้อม ๆ กันจึงขอทวนคำสั่งสอนของพ่อในวันที่ลูกจะจาก
มาเป็นปฐมฤกษ์สำหรับปีการศึกษาใหม่

คือขอให้ลูกทั้งสองของพ่อจงระลึกอยู่เสมอว่า

๓. การส่งลูกเข้ามาเรียนชั้นอุดมศึกษา แม่
และพ่อไม่มีความปรารถนาเลยที่จะคาดคะเนว่า ลูกจะต้องได้
ปริญญาที่บ้าน ฉะนั้นจึงเรียน จงพยายามเท่าที่ลูก
สามารถจะเรียนจะพยายามได้ ขออย่ากดดันมุนานะจน
เกิดเสียหายแก่ลูกเป็นอันขาด พ่อและแม่ไม่ต้องการให้
ลูกทำลายสุขภาพอนามัย ขอให้ปฏิบัติตามพุทธโอชาที่คือ
ทางสายกลาง โดยดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีระเบียบตาม
สมควร

แม่และพ่อมีความปรารถนา นอกเหนือไปจากต้อง

การให้ลูกทั้งสองมีความรู้เป็นอารมณ์ประจำกาย ก็คือ
ต้องการให้ลูกได้เห็นได้ คึกษาโลกอย่างกว้างขวาง อยาก
ให้ลูกได้สังสรรค์แลกเปลี่ยนทรรศนะกับผู้คน และได้พบ
ได้ดู ได้รู้ ได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้แหละที่พอเห็น
ว่ามีค่ากว่าการได้ปริญญาหลายเท่า

๒. ขอข้อความเข้าใจกับลูกว่า ถ้าลูกจะเรียน
อยู่ด้วยความสุขเท่าที่เคยได้รับจากพ่อแม่ที่บ้าน ไม่สู้ร่ำ
ร่ำรวยพุ่มเฟิยในสิ่งที่ไม่จำเป็นแล้ว ลูกก็จงมั่นใจเถิดว่า
ลูกจะไม่ได้รับความเดือดร้อนในด้านการเงินอย่างแน่นอน
ด้วยน้ำพักน้ำแรงของแม่และพ่อที่ได้อดออมสะสมไว้อย่างพอ
เพียง แม่ที่สุดที่ตนซึ่งเป็นสมบัตินอกกายก็จะสละเสียได้
เพื่อกการศึกษาของลูก ฉะนั้นจึงขอให้ลูกวางใจและคิดเสีย
ว่าการได้ปริญญาสำหรับลูกนั้น หมายถึงเกียรติของตัวลูก
เองมากกว่าอย่างอื่น เพราะถึงอย่างไร แม่และพ่อก็
สามารถเลี้ยงดูลูกได้จนตลอดชีวิตของลูก ที่พ่อพูดเช่นนั้น
มิใช่จะยุหรือสนับสนุนให้ลูกใช้จ่ายเกินกว่าที่นักศึกษา
ทั้งหลายเขาพึงกระทำกันก็หาไม่ จะใช้สตางค์เมื่อใด พัง

(๕)

ระลึกไว้เสมอว่า อัตรารายได้โดยเฉลี่ยของคนไทยเรา
ทุกวันนี้ตกเพียงคนละ ๒๐๐ บาทต่อปีเท่านั้น และพร้อม
คำเตือนนี้พ่อแม่ได้ห้ามการใช้จ่ายในทางเบ็ดเตล็ด การ
อดออมจนเกินไปนั้น พ่อคิดว่าเป็นการบีบรัดตัวลูกเอง
ถ้าพ่อแม่และแม่เตือนร้อนในการส่งเสริม เมื่อใดก็จะ ได้บอกลูก
มาตรง ๆ แต่ในขณะนี้ไม่ต้องเป็นห่วง

๓. ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก็ตาม ลูกจะต้องรักษา
เกียรติยิ่งกว่าชีวิต เกียรติของลูกในข้อนี้หมายถึงเกียรติ
ของพ่อ แม่ และวงศ์ตระกูลร่วมกันด้วย พ่อขอเตือน
เพียงสั้น ๆ หวังว่าลูกคงจะจดจำและเข้าใจดีที่สุด

๔. แม่และพ่อเน้นรักลูกยิ่งกว่าชีวิตของแม่และพ่อ
เอง เฉพาะพ่อได้พบเห็นและผจญชีวิตมาอย่างรอบด้าน
แล้ว นานถึงห้าสิบปีเศษ ซึ่งนับว่ามากพอสำหรับมนุษย์
ที่จะไม่ห่วงใยชีวิตอะไรอีกต่อไปแล้ว ใครจะให้พ่อแลก
ชีวิตเพื่อให้ลูกคงอยู่ต่อไป พ่อกรุณาคิด ฉะนั้นเมื่อไร
คับใจ มีอะไรที่เป็นปัญหาสำหรับลูก ขอให้ลูกเชื่อมั่น
เถิดว่าไม่เกินความสามารถของพ่อแม่ทั้งสั้น พ่อและแม่

(๖)

แก่ได้เสมอ ทั้งด้วยการสืบสายโลหิตก็ทำให้ไม่มีใครในโลกที่จะรักลูกมากเท่ากับพ่อแม่ ฉะนั้นถ้าลูกเกิดความคับใจหรือเกิดปัญหาแล้วไม่ระบายไปให้พ่อแม่รู้ แม่และพ่อของลูกจะเสียใจอย่างที่สุด เพราะไม่มีโอกาสได้ช่วยลูก

๕. ขอให้ลูกทั้งสองจงรักใคร่ปรองดองกันเช่นเดียวกับพี่น้องที่คนอื่น ๆ เขา เมื่อมีโอกาสนั่งอยู่ใกล้ถึงบางแสน ก็ingham ไปเยี่ยมไปดูแล เป็นหูเป็นตาแทนพ่อแม่ ในฐานะพี่จะต้องรับผิดชอบ..... ”

หลังจากจดหมายฉบับนี้แล้ว พ่อไม่เคยเขียนจดหมายสั่งสอนตักเตือนอีก เว้นแต่แสดงความรักความห่วงใย หรือไม่ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับแม่ น้อง และความเข้าใจที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวของเรา ลูกได้รับจดหมายของพ่อพร้อม ๆ กับขานนาคทุกเดือนไม่ขาด จดหมายเหล่านั้นเป็นกำลังใจให้ลูกทั้งสองตั้งใจเล่าเรียนจนเป็นผลสำเร็จ

ในจดหมายฉบับวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๐๐ ซึ่งเป็นจดหมายฉบับสุดท้ายที่คมสันและเปรมใจได้รับจากพ่อ มีความบางตอนว่า

“.....แม่กับพ่อได้ข่าวว่าทางกรุงเทพ
 ขณะนี้ มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นหลายอย่าง เช่นพวกเด็กหนุ่ม
 สาวชอบแต่งกายกันแปลก ๆ ตามแฟชั่นหนังฝรั่ง และ
 อากัปกิริยาก็เปลี่ยนแปลงไปมีอาการชักกระตุกตาม จังหวะ
 เพลง ส่วนเด็กสาวก็มักนิยมสวมเครื่องแต่งกายแบบ
 โมเดิร์น แม่กับพ่อรู้สึกเป็นห่วงลูกทั้งสอง ไม่ทราบว่าจะ
 สิ่งเหล่านี้จะระบาดเข้ามาถึงในรั้วมหาวิทยาลัยบ้างหรือเปล่า ทั้ง
 นั้นขอออกตัวไว้ก่อนว่าไม่ ใช่ว่าจะเสียตายตต่างก็ลูกจะนำไป
 ใช้ในการนี้ แต่เสียตายชนบทรรมนิยมประเพณีอันดีงาม
 ของไทยเรา และโดยเฉพาะเกรงจะเป็นผลเสียแก่การศึกษา
 เล่าเรียนซึ่งจะต้องมีชนอย่างมีพละกำลังดี พ่อกับแม่มีความ
 ภูมิใจในลูกทั้งสองอย่างยิ่ง ถ้าลูกเรียนสำเร็จพ่อกับแม่
 ก็จะพลอยมโหนามตาไปกับลูก

สำหรับข่าวล่าสุดเกี่ยวกับทางบ้านมีว่า แม่ของ
 ลูกได้ไปถอนพันทเหล็ดอยู่สองสามช่อออกแล้ว เพราะหัด
 อย่างมากที่สุดทำได้ทำพียงตั้งที่คาดคะเนผลร้ายเอาไว้ เป็นแต่
 เพียงว่าที่ควรหมั่นนถาดังเกิดจะตุ้ม ๆ ไปเล็กน้อย พ่อ

ถามความรู้สึกดูเพื่อว่าจะได้เขียนมาแล้วให้ลูกฟัง แม่ของ
ลูกบอกว่าฟันปลอมที่ใส่เข้าไฉ่แทนนั้น ทำให้รู้สึกว้าคล้าย
จะอมเอาพระทนต์อันดลสมาคมเข้าไปทงหลัง จึงต้องหัดพูด
ใหม่ ซึ่งเปล่งถ้อยคำคล้ายเด็กสอนพูดออกมาให้ชนกัน
บ่อย ๆ.....”

ความภาคภูมิใจของลูกทุกคนในตัวพ่ออยู่ท่พ่อเป็น
ที่รักของทุกคนที่ไดพบเห็นและรู้จัก ใคร ๆ ที่ได้สนิทสนม
กับพ่อจะอดชมและนิยมพ่อไม่ได้ ทั้งนเพราะพ่อเป็นผู้ท่มี
น้ำใจกว้างขวาง มีอารมณ์สนุก มองทุกสิ่งในทางดีงาม
และไม่เคยสร้างว้าความเดือดร้อนหรืออาว้ามาดร้ายให้แก่ผู้
ใด การเป็นผู้มีจิตใจอันดีงาม ทำให้พ่อกระตือรือร้น
สนใจและศึกษาทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งท่เป็น วิชาความรู้ และ สิ่ง
รอบ ๆ ตัว โดยเฉพาะพ่อเป็นผู้มีความสามารถในทางศิลปะ
หลายแขนง เรื่องการร่ำ การร้อง หรือดนตรี พ่อร่วม
วงได้ทงนั้น สิ่งเหล่านี้แหละทำให้พ่อเป็นคนคุยสนุกและ
เข้ากับทุกคนได้เป็นอย่างดี คุณความดีของพ่อเป็นสายใย
โยงไป สู่ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น ระหว่างพ่อกับ ลูกอย่าง

แท้จริง เพราะไม่ว่าลูกจะคุยจะถามเกี่ยวกับเรื่องใด พ่อ
ก็ให้คำตอบแก่ลูกได้ทั้งสิ้น พ่อไม่เคยขัดใจในความคิดริเริ่ม
หรือความพอใจในกิจกรรมใดๆ ของลูกแต่ละคน เป็นต้น
ว่า เมื่อลูกคนหนึ่งต้องการหัดแต่งโคลงกลอนในวิชาเรียง
ความ พ่อก็จะนั่งอยู่กับลูกจนดึกดื่นค่อนคืน โดยช่วยติชม
และให้คำแนะนำในการประพันธ์ เพราะพ่อเองก็รักหนังสือ
และการเขียนมาก ได้แต่งเรื่องต่าง ๆ ลงในหนังสือไว้มาก
มาย

พ่อเป็นคนรักธรรมชาติ ชอบความสงบของเรือ
สวนไร่นาและป่าเขา บ่อยครั้งที่พ่อพาลูก ๆ ไปเที่ยวป่าเป็น
การพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งตลอดเวลานั้น พ่อจะคอยตอบ
คำถามและอธิบายสิ่งต่างๆ ส่งสัย พ่อเป็นผู้หนึ่งที่มีความ
รู้เกี่ยวกับป่าอยู่ในขั้นดี

การเกิดมาเป็นลูกของพ่อฉันนั้น จากประสบการณ์
ที่ผ่านมา เมื่อมีคนถามว่า “เป็นลูกใคร ?” ถ้าบอกว่า
เป็น “ลูกขุนศึกลักษณ” ทุกคนจะร้อง “อ้อ” แสดง
ว่าพ่อเป็นผู้ที่กว้างขวางในหมู่มนุษย์ ซึ่งคุณงามความดีของ

(๑๐)

ยอมประจักษ์อยู่แล้ว ในการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิก
สภาเทศบาลและสภาจังหวัดนั้น พ่อได้คะแนนนิยมจาก
ประชาชนอย่างท่วมท้น และได้ปฏิบัติหน้าที่อันมีเกียรติทั้ง
สองนักษัตรกระทั่งถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

ไม่ว่าพ่อจะอยู่ในสถานะใด พ่อดำเนินกิจการใน
ภาระความรับผิดชอบด้วยความ สดชื่น และเหมาะสม ที่สุด
เสมอ ดังจะเห็นได้จากบทกลอนซึ่งพ่อเขียนเตือนศิษย์ใน
วาระครุต่อไปนี้... ..

“ ยากนลม ”

ขอกล่าวกลอนสอนจิตศิษย์ที่รัก

ในสำนักราชสภาร่วมสถาน
แก้ลมหลงจงจำคำอาจารย์
อย่าวิคาญขุ่นเคืองเรื่องวาจา
เจ้าใหญ่หลังฟังคำครูพร่ำสอน
ผู้เกิดก่อนตนลกเคยศึกษา
ไม่พูดเล่นลวงล้อพ้อเฮฮา

๖ ๘ เห็นมามิใช่แก่งแต่งดีไกร
 ๖ ๘ ได้บางคนชนชุกสนุกนัก
 ๖ ๘ กำเรบรักก่อนเรียนเวียนไถล
 ๖ ๘ เกยวผู้หญิงทั้งสารถึงหวานใจ
 ๖ ๘ พบปะใครจ้องหน้าตาเป็นมัน
 ๖ ๘ บ้างใจชั่วทำตัวเป็นหัวไม้
 ๖ ๘ หลีกไถลหลบครูดุน่าขัน
 ๖ ๘ การเล่าเรียนเล็กกว้างช่างหัวมัน
 ๖ ๘ ของสำคัญไม่ศึกษาพยายาม
 ๖ ๘ ถือทฤษฎีมานะหยิ่งยะโส
 ๖ ๘ อวดคุยโตเกินตนให้คนหยาม
 ๖ ๘ นอกคำสอนครุบาเห็นว่างาม
 ๖ ๘ ไม่รักษามงคลเผ่าเหล่าตระกูล
 ๖ ๘ มัวเดินหลงวงเวียนเข้าป่าหวาย
 ๖ ๘ ให้เกยวกายย่อยยับแทบดับสูญ
 ๖ ๘ ปล่อยให้กายแก่เกินเดินอาดูร
 ๖ ๘ ไม่ควรชวนเซหลงเข้าพงไพร

(๑๒)

เชื่อกำพ้อที่ไหนหนจะต้องแย
เชื่อกำแม่คงไม่จมน้ำไถล
เชื่อกำครูวิชาปัญญาไว
เพื่อหลกภัยพองพันคนนินทา
เพื่อนทดมปัญญาศึกษาสูง
เกียรติพาจงให้ปรากฏมีศฐา
เราหลงมโง่เงาตั้งเต่าปลา
จึงเวทนาครวญคร่ำหัวใจ
อัน “วินัยมานะ” ควรประพฤติ
เป็นทยคอบรมบ่มนิสัย
ราชสีมาได้สร้างอย่างวิไล
เพื่อจะไว้เตือนจิตศิษย์ของเรา
ทงเบญจปญญาสารพัด
ปฏิบัติระวังตัวอย่ามัวเวลา
ต้องบ่นท่องคิดทำจดจำเอา
พาตัวเราพ้นทุกข์สุขทว
ให้รู้คุณคนสำคัญบรรพบุรุษ
ประเสริฐสุดโลกาพามีศรี

(๑๓)

คุณบิดมรรดาอาจารย์
พระคุณมีแก่เราแต่เยาว์มา
ทั้งไต่รงค์ธงชาติศาสน์กษัตริย์
ธรรมานุญรัฐไทยเราเท่าภูผา
ได้นอนเนาเฝ้าเฝ้ากำเนิดแต่เกิดมา
ชาวประชาเป็นสุขอยู่ทุกวัน
ทั้งบรมสตรวรรชาติ
สร้างอำนาจสืบสกุลคุณมหันต์
ท่านเหล่านั้นดลเศประเสริฐกรัน
ได้ช่วยกันก่อกู้ชาติไทย
ถึงสนชพส่วนชอยยังตลอดัน
ชอเสียงนนหอมอยู่คู่สดใส
ถ้าทำชั่วตดตจวนบรรลัษ
ละโลกไปก็ไม่วินคนนินทา
เชอคำครูเกิดหนาอย่าประมาท
คิดสร้างชาติให้ปรากฏมียศฐา
ประเทศไทยคงถึงชั้ววัฒนา
ปวงประชาพ้นทุกข์สุขสำราญ

การเขียนเรื่องเกี่ยวกับพ่อ จะไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร
 เลย ถ้าลูกจะเว้นที่จะกล่าวถึงผลงานที่เด่นชัดหนึ่งของพ่อ
 นั่นคือเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๔๖๕ พ่อได้เป็นผู้จับจองหาที่
 ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นนครราชสีมา แล้วเสนอขออนุญาต
 ตั้ง ตลอดจนวางหลักสูตร และโครงการก่อสร้าง ซึ่ง
 ต่อมาเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๖๖ มณฑลเห็นชอบด้วย จึง
 แต่งตั้งให้เป็นผู้รักษากรแทนครูใหญ่ พ่อได้ดำเนินการ
 ถางป่าไม้ไผ่ ในสุสานร้างด้วยความลำบากตรากตรำยิ่งจน
 กระทั่งได้ก่อสร้างตัวโรงเรียนชั่วคราวอาศัยอยู่ และใน
 ที่สุดท้ายก็โรงเรียนสร้างถาวรเสร็จเรียบร้อย เป็นครูใหญ่
 ปกครองอยู่ถึงสิบสองปี ตลอดเวลาเหล่านี้ พ่อได้สร้าง
 สรรค์ทั้งความเจริญให้แก่ โรงเรียน และผลิต ครูที่ ได้ออกไป
 เป็นจำนวนมาก อนุสรณ์แห่งความตรากตรำของพ่อที่
 เหลืออยู่ ก็คือผืนที่ดินอันเป็นที่ตั้ง ของโรงเรียนการช่างชาย
 จังหวัดนครราชสีมา มาจนเท่าทุกวันนี้

พ่อเป็นผู้ มีความรักต่อบรรพบุรุษ และญาติ พี่น้อง
 ทุกคน เรื่องราวเกี่ยวแก่ปู่ย่าและอาเมื้อเด็ก ๆ จะถูกพ่อ

นำมาเล่าให้ฟังเสมออย่างไม่รู้เบื่อ ลูกทุกคนของพ่อพลอย
 สนุกและตื่นเต้นไปกับเรื่องราวประวัติศาสตร์เหล่านั้น โดย
 เฉพาะลูกเกิดความภูมิใจและมานะจะเอาดีให้ได้เมื่อพ่อเล่า
 ว่าแม่แต่พ่อของพ่อ (ปู่ของลูก) ท่านที่ไม่มีบรรดาศักดิ์
 เหนือขึ้นไปไม่มีบรรดาศักดิ์ทุกคน เช่นปู่ของพ่อคือขุน
 พัททษเสนา และตาของพ่อคือขุนนราพิทักษ์ ลูกรู้สึกว่พ่
 มีความสุขเหลือเกินที่ได้นำความหลังเมื่อครั้งปู่ย่า แล่
 ยังมีชีวิตอยู่พร้อมหน้ามาเล่าให้ลูกฟัง ความรักปู่ย่ารัก
 พ้องของพ่อทำให้พ่อเป็นหลักที่มั่นคงของตระกูล และเป็น
 จุดกลางในการประสานให้ความรักระหว่างพี่น้อง ลูกหลาน
 ในตระกูลของเราเป็นไปอย่างแน่นแฟ้น

แม่มักจะตักเตือนลูก ๆ อยู่เสมอว่า “ให้เอา
 อย่างพ่อ หรือแม่ก็ให้ดูพ่อเป็นตัวอย่าง” ซึ่งคำตักเตือน
 นั้นลูก ๆ ได้ยินเสมอ ตั้งแต่ก่อนที่เราจะสูญเสียพ่อเสียอีก
 ลูกอยากเป็นคนดีเหมือนพ่อ อยากเป็นที่รักและนิยมของ
 ทุกคนที่ใคร่รักเหมือนพ่อ แต่ลูกจะทำได้เหมือนพ่อหรือ?

พ่อได้จากเราไปด้วยความสงบตามแบบฉบับของพ่อ

โดยแท้ โดยมีได้รับกวนผู้ใด หรือแสดงความอ่อนแอ
ให้ผู้ใดเห็น พื่อจากเราไปด้วยโรคกระเพาะอาหาร แม้
แพทย์จะผ่าตัดเย็บยากก็มีอาจารย์รักษาชีวิตพ่อไว้ได้

ลูกเชื่อมั่นว่า กรรมดีที่พ่อทำไว้อย่างมากมาย
ทั้งในทางโลกและทางธรรม คงจะได้สนองผลให้พ่อ
ได้ไปเสวยสุขในสัมปรายภพ ลูกทุกคนจะพยายาม
ทำแต่ความดีให้สมกับเป็นลูกของพ่อ และเพื่อที่จะ
ได้เกิดมาเป็นลูกของพ่ออีกทุกชาติไป.

จำเนียร ศุภลักษณ์ศึกษากร

ชูชาติ ศุภลักษณ์ศึกษากร

จำนวน ศุภลักษณ์ศึกษากร

คมสัน ศุภลักษณ์ศึกษากร

เปรมใจ ศุภลักษณ์ศึกษากร

สุภรณ์ (ศุภลักษณ์ศึกษากร) สุนทรสนาน

ศรีนวล (ศุภลักษณ์ศึกษากร) ชะอุ่มวงศ์

ปนัดดา ศุภลักษณ์ศึกษากร.

อธิบายเรื่องสัญญาบัตรของสุนทรภู่

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราจรรยา

กลอนสัญญาบัตรของสุนทรภู่ ๓ เรื่องที่พิมพ์ในสมุด
เล่มนี้ คือ เรื่องที่ ๑ สวัสดิรักษา เรื่องที่ ๒ เพลงยาว
ถวายโอวาท เรื่องที่ ๓ สัญญาบัตรสนองสดร หนังสือเหล่านี้
มีเรื่องตำนานการที่แต่งได้ทราบมาดังนี้

๑) เรื่องสวัสดิรักษา สุนทรภู่แต่งถวายสมเด็จพระ
เจ้าฟ้าอาภรณ์ในรัชกาลที่ ๒ ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้า
พุทธเลิศหล้านภาลัยทรงมอบสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ
พระองค์นั้น ให้เป็นศิษย์ศึกษาอักษรสมัยในสำนักสุนทรภู่
(ความชอบปรากฏอยู่ในเพลงยาวถวายโอวาทที่พิมพ์เป็น
เรื่องที่ ๒) เห็นจะแต่งเมื่อปลายรัชกาลในระหว่าง พ.ศ.

๒) เพลงยาวถวายโอวาท สุนทรภู่แต่งในรัชกาล
 ที่ ๓ เมื่อตัวถูกถอดแล้วไปบวชอยู่ทั่วราชอาณาจักร จะเห็น
 แต่งเมื่อราว พ.ศ. ๒๓๗๓ พิจารณาข้อความตามที่ปรากฏอยู่
 ในเพลงยาว เข้าใจว่าในสมัยนั้นเจ้าฟ้าอาภรณ์ ทรงพระ
 เจริญเสด็จออกไปอยู่วังนอก เริ่มเข้าฝึกหัดรับราชการอยู่
 ไม่กล้าเกอหนุนสุนทรภู่ด้วยเกรงจะเป็นการฝ่าฝืนพระราชนิ
 นิยมในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเกลี้ยทำ
 เป็นเพิกเฉยเสีย แต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าคุณทศทิพยวดีพระมารดา
 นั้นยังคงทรงปรานีสุนทรภู่อยู่อย่างเดิม ครั้นสุนทรภู่บวช
 ทรงพระดำริเห็นว่า มีผ้ากาสาผืนดีรับบอกราชภัยแล้ว
 จึงทรงมอบสมเด็จพระราชโอรสซึ่งยังทรงพระเยาว์อยู่อีก ๒
 พระองค์ คือสมเด็จพระเจ้าฟ้า ๑ กรมพระยาบำราบปรปักษ์ซึ่ง
 เรียกกันในสมัยนั้นว่า เจ้าฟ้ากลาง กับเจ้าฟ้าปิ๋วให้เป็น
 คิษย์สุนทรภู่ ตามเยี่ยงอย่างพระบาทสมเด็จพระพุทธเช
 เลิศหล้านภาลัยได้เคยทรงมอบเจ้าฟ้าอาภรณ์ ซึ่งเป็นพระ

เชษฐาพระองค์ใหญ่ให้เป็นศิษย์มาแต่ก่อน และทรงส่งเสีย
ทำนุบำรุงสุนทรภู่มิให้อนาทร แต่สุนทรภู่ได้รับความสุขอยู่
ไม่ช้า เกิดอิทธิพลต้องถูกขับไล่ให้ออกจากวัดราชบูรณะ
จึงคิดจะออกไปอยู่เดี่ยวตามหัวบ้านหัวเมือง พอให้เรื่อง
อิทธิพลสงบจึงจะกลับเข้ามาอยู่กรุงเทพ ฯ อีก เมื่อ
สุนทรภู่จะไปจากวัดราชบูรณะ จึงแต่งเพลงยาวบทหนึ่งทูลลา
และถวายโอวาทเจ้าฟ้าซึ่งเป็นศิษย์ทั้ง ๒ พระองค์ แล้วชวน
ไปพระนครศรีอยุธยาในคราวที่แต่งนิราศภูเขาทอง แต่หา
ได้ไปยังหัวเมืองช้านานเหมือนอย่างที่เคยคิดไว้แต่เดิมไม่ ได้
ขึ้นไปเพียงพระนครศรีอยุธยา แล้วก็เปลี่ยนความคิดกลับลง
มาอยู่วัดอรุณ ฯ

๓) สุภาษิตสอนสตรี สุนทรภู่เห็นจะแต่งเมื่อราว
ในระหว่าง พ.ศ. ๒๓๘๐ จน พ.ศ. ๒๓๘๓ ในเวลาเมื่อ
สึกกลับออกมาเป็นคฤหบดีแล้วต้องตกยากจนถึงลงลอยเรือ
อยู่ พิจารณาตามสำนวน ดูเหมือนหนังสือเรื่องนี้สุนทรภู่
จะแต่งชาย กล่าวความสุภาษิตสำหรับสตรีสามัญทั่วไป

ความไม่บ่งว่าแต่งให้แก่มุหนึ่งผู้ใด โดยเฉพาะตั้ง ๒ เรื่อง
 ที่กล่าวมาก่อน ต้นฉบับเดิมที่หอสมุด ฯ ได้มา เรียกว่า
 สุภาษิตไทย เป็นคำสมมติของผู้อื่น ดูเหมือนผู้สมมติจะไม่รู
 ว่าเป็นกลอนของสุนทรภู่ด้วยซ้ำไป ถ้อยคำในต้นฉบับก็
 วิปลาศกลาดเคลื่อน ต้องซ่อมแซมในหอพระสมุด ฯ หลาย
 แห่ง แต่แต่งด้น่าอ่านเหมือนกัน เรื่องตำนานของสุภาษิต
 ทั้ง ๓ เรื่องได้ทราบบรรยายดังกล่าวนำ

ลัทธิศีลธรรม

๑ สุนทรทำคำลัทธิศีลธรรม

ถวายพระหน่อบพิตรอิศรา
 ตามพระบาลีเฉลิมให้เพิ่มพูน
 เป็นของคู่ผู้มีอิสริยยศ
 จะปรากฏเกิดลาภไม่สาบสูญ
 สืบอายุสุริยวงศ์พงศ์ประยูร
 ให้เพิ่มพูนบุญญะคุณเทโชชัย
 อย่าลืมหองจางอดสำหรับรักษาสิริ
 ตามคติโบราณท่านชานไช
 ว่าเจ้าครูสุริโยโณทัย
 ตื่นนอนให้ห้ามโมโหอย่าโกรธา
 ผินพักตร์สู่บูรพทิศแลทักษิณ
 เสกวารินด้วยพระธรรมคาถา
 ที่นับถือคือพระไตรสรณา
 ถ้วนสามคราจึงชำระสระพระพักตร์

แล้วเอนอรรถตรัสความทักท้วง
 จะถาวรพบเกิดประเสริฐศักดิ์
 ด้วยราศีที่ชะลอนรลक्षण
 อยู่พระพักตร์แต่ทิวเวลากาล
 ยามกลางวันเห็นว่าพระราศี
 สถิตที่วรวงศ์ให้สร่งสนาน
 พระอุระประสุคนธ์วิมลมาลย์
 จะสำราญโรคาไม่รำกึ
 ครนพบคาคลาพาสุธาवास
 ฝ่ายเบื่องบาทซ้ายขวาเป็นราศี
 จงรคนำชำระซึ่งราศี
 ห้ามสตรีอย่าให้พาตบาทยุคล
 เสวยนั้นผ่นพระพักตร์ไปบูรพทิศ
 เจริญฤทธิ์ชันษาสถาผล
 แม่นผินพักตร์ทักษิณถิ่นมณฑล
 ไม่ขาดคนรักใคร่เวียนไปมา
 ทิศประจิมอิมเอมเกษมสุข

บรรเทาทุกข์ปรากฏด้วยยศดา
แต่ทิศเหนือเหลือร่ายวายชีวา
ทั้งชั้นชาทรุดน้อยถอยทุกปี ฯ

๑ อนึ่งนั้งบั้กนอ้ายลตำ
อย่าบ้วนน้ำลายพาเสียราศี
ผินพั้กตรสู่อุทรประจิมคิ
ไม่ต้องผิคุณไสยพันภัยพาล
แล้วสร้งนำชำระพระนลาฏ
จึงผูกผาตผิวพรรณในสัณฐาน
เสด็จไหนดให้สร้งชลธาร
เป็นฤกษ์พารลุ่มได้แล้วไกลคลา ฯ

๑ อนึ่งพระองค์ทรงเจริญเพลินถนอม
อย่าให้หม่อมห้ามหลับทับหัตถา
ภิรมย์รสอดสำห้สร้งพระกองกา
เจริญราศีสวัสคิขจักภย ฯ

๑ อนึ่งวันชำระสระพระเกล้า

อังกการเสารส่นวิบัติปักไถม
 ตักเลิวันพุธจันทรกันจโร
 เรียนสิงไควนพฤษสวสที ฯ

๑ อหนึ่งญาผ้าทรงณรงกรับ
 ให้มีกรบเกรืองเสร็จทงเจดสี
 วันอาทิตย์สิทธิโชคโลกกั
 เอาเกรืองสีแดงทรงเป็นมงคล
 เกรืองวันจันทรนั้นควรสีนวลขาว
 จะยืนยาวชันษาสถาพล
 อังการม่วงช่วงงามสีครามปน
 เป็นมงคลขัตติยาเข้าราวี
 เกรืองวันพุธศุกควายสีเสด
 กับเหลือบแปดปนประดับสลบสี
 วันพฤษจัตเกรืองเขียวเหลืองกั
 วันศุกร์สีเมฆหมอกออกสงคราม
 วันเสาร์ทรงกำจิงดำเลิศ

แสนประเสริฐเสียนศึกจะนึกขาม
หนึ่งพาชีขับประทับงาม
ให้ต้องตามสี่สรรพจึงกันภัย ฯ

๑ อนึ่งว่าถ้าจะลงทรงสนาน
ทุกห้วยธารเถื่อนดำและน้ำไหล
พระพักตร์นั้นผันล่องตามคลองไป
ห้ามมิให้ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ
อย่าผืนหน้าผาผืนชนเหนือหน้า
จะต้องรำเพร่าพัดขั้ตมาปะ
เมื่อสร่งน้ำสำเร็จเสร็จธุระ
คำนับพระกงคาเป็นอาจิณ ฯ

๑ อนึ่งวิชาอาคมถมนำ
เวลาคำควรคิดเป็นนิจคิด
จึงศักดิ์สิทธิ์ฤทธิรณพันไพริน
ให้เพิ่มภิญโญศปรากฎไป ฯ

๑ อนึ่งสุนัขมักเฝ้าแต่เห่าหอน

อย่าชู้ก่อนคำว่าอชฌาสัย
เสียสง่าราศีก็มีภัย

กณมิไถ่ยาเอยเกรงวาจา
อนึ่งเซพะอย่าถ่มเมื่อลมพัด
ไปถูกสัตว์เสื่อมมนตร์กลคาถา
อนึ่งพบปะพระสงฆ์ทรงศีลา
ไม่วันทาถอยถกทงยศทรัพย์
อนึ่งอย่าคำว่าแตกแลลมฝน
อย่ากังวลเร่งวันให้พันทับ
เมื่อเข้าตรุษสุริยจะลงลับ
จงคำนับสรวินพระจันทร์
อนึ่งเล่าเข้าที่ศรีไสยาสน์
อย่าประมาทหมั่นคำนับลงกับหมอน
เป็นนิรันดร์สรรเสริญเจริญพร
คุณบิทรมารดาคุณอาจารย์

๑ อนึ่งผ้าทรงงนุ่งเหน็บข้างขวา

กันเขยวงจระเข้ไทรฉาน
 อนึ่งอย่าไปไ้ช่องคลองทะพาน
 อย่ารอร้านพักแพ่งแรงราศี
 หงไม่ล่าค่าเรือนแลเชื่อนกอก
 ไกรลอคออกอปลักษณ์เสียศักดิ์ศรี
 ถึงฤทธิเดชเวทมนตร์กลจะตี
 ทัวอปรีย์แปรกลับให้อปรา
 อนึ่งไปไหนไ้พบอสมชาก
 อย่าออกปากทักทายร้ายนักหนา
 ให้สร้งนำชำระพระพักตรา
 ตามตำราแก้กันอันตราย ฯ

๑ อนึ่งเครื่องผูกผูกสะกดตะกรุดคาค
 เข้าไสยาสน์ยามหลับทับฉลาย
 เครื่องอาวุธสุกห้ามอย่าข้ามกราย
 อย่างนอนชายสตรีมักมีภัย
 อนึ่งวันจันทร์คราสตรุษสารทสุรย์
 วันเพ็ญบุรณพรรษาอัชฌาสัย

คือคุณผีปศาจอุบาทว์ยักษ์
ไครท่ายทักถูกฤทธิ์วิชา ฯ

๑ ขอพระองค์จงจำไว้สำเหนียก
ดังนี้เรียกเรื่องสวัสดิรักษา
สำหรับองค์พงศ์กษัตริย์ชาติยา
ให้ผ่องผาสุสสวัสดิ์ขจัดภัย
บทโบราณท่านทำเป็นคำฉันท์
แต่คนนั้นมิใคร่แจ้งแถลงไข
จึงกล่าวกลับซับซ้อนเป็นกลอนไว้
หวังจะให้เจนจำได้ชำนาญ
สนองคุณมุสิกาสามิภักดิ์
ให้สูงศักดิ์สืบสมบัติพัสถาน
แม้ผิดเพี้ยนเปลี่ยนเรื่องเบื่องโบราณ
ขอประทานอภัยโทษได้โปรดเถย ฯ

เพลงยาวถวายโอวาท

๑ ควรมิควรจวนจะพราจากสถาน
 จึงเขียนความตามใจอาลัยลาน
 ขอประทานโทษอาอย่าราศี
 ถวายขอบคุณทูลกระหม่อมถนอมรัก
 เหมือนผัดผักตบถวิหคหน้าเป็นราศี
 เสกจึงมาปราศรัยถึงในกุฎี
 ถังวาริรคชาบอาบละของ
 ๕ ทงการุณสุนทราคารวะ
 ถวายพระวรองค์จำนงสนอง
 ขอพึงบุญมุสิกกาฬาละของ
 พระหน่อสองสุริยวงศ์ทรงศักดา
 ถวายเคี้ยวหมักไ้รื่องละของบาท
 จะนิราศแรมไปไพรพฤกษา
 ต่อถึงพระวษาอื่นจักคืนมา
 พระยอกฟ้าสององค์จงเจริญ

อย่ารู้โรคโศกเศร้าเหมือนเขาอื่น
 พระยศยืนยอกมณุษย์สุกสรรเสริญ
 มธุรสชกช้อยให้พลอยเพลน
 จะต้องเห็นห่างเหตทุกเวลา
 ไหนจะกตพิศวสถึงองค์ใหญ่
 ทังอาลัยองค์น้อยละห้อยหา
 มิเยี่ยมทั่วกลัวพระราชอาชญา
 จะใส่บาแบกว้างข้างละองค์
 พาเที่ยวชมทมนามหาสมุทร
 เมืองมณุษย์น้กไม้ไพรระหง
 ท่อรอนรอนอ่อนอับพยับลง
 จึงจะส่งเสด็จให้เข้าในวัง
 แตะ^{๕๕}ครั้งนวิปากจากพระบาท
 ใจจะขาดกึกหมายไม่วายหวัง
 มิสูญลับกับจิตชีวิตยัง
 จะเวียนบังคมบาทไม่ขาดบี
 แม้นไปทัพจับศึกก๊กมาก

ประจามิตรคติร่ายวายชีวิต
 เสวย^๕ชั้นฉัตรเฉลิมเป็นเจิมจอม
 จะไปจากฝากสมเด็จพระเชษฐา
 จงรักพระอนุชาอุตส่าห์ถนอม
 พระองค์น้อยคอยประณตหนึ่งออกอ้อม
 ทูลกระหม่อมครอบครองกันสององค์
 อุตส่าห์เรียนเขียนอ่านบุราณราช
 ไสยศาสตร์สงครามตามประสงค์
 ลำดับศักดิ์จักรพรรดิขัตติยวงศ์
 อุตส่าห์ทรงจดจำให้ชำนาญ
 ด้วยพระองค์ทรงสมบรมนาถ
 บังคับราชการสิ้นทุกถิ่นฐาน
 กรมศักดิ์หลักชัยพระอัยการ
 มนเทียรบาลพระบัญชาปฏิบัติค้ำน่าน
 หนึ่งให้รู้สุภาวิติบัณฑิตพระร่วง
 โกลดเพชรพวงผิขอบทรงสอสน
 ราชาศัพท์รับสั่งให้บังควร

ทราบให้ฉันทึไว้จะได้ทุล
 ทังพุทธไสยไตรคาทวายุค
 ให้ทราบทุกทีถวิลบดินทร์สุร
 พระยศศักดิ์จักเฉลิมให้เพิ่มพูน
 ได้ฟังทูลกระหม่อมของฉันทึสององค์
 แม้นออกวังตั้งใจจะไปอยู่
 สำหรับปฐีสื่อสาตกอยกวาดผง
 ขอฟังบุญพูนสวัสดิ์เหมือนฉัตรธง
 ได้ดำรงร่มเกล้าทงเช้าเย็น
 แต่ยามนี้มีกรรมจะจำจาก
 ค่ายแสนยากยังไม่มีความเห็น
 เพราะพระเจ้าเยาว์นักต้องรักเร้น
 จึงจำเป็นจำพรากจำจากไป
 ขอพระองค์จงเอ็นดูอย่ารู้ร้าง
 ให้เหมือนอย่างเมรุมาศไม่หวาดไหว
 อย่าหลงลนหินชาติชาตอาลัย

๕
 นาพระทัยทูลเกล้าจงยวียน
 ถึงร้อยปีมิไค้มากอย่าแปลก
 ให้เหมือนแรกเริ่มตรัสไม่ขัดขึ้น
 เชนางอกออกไปมิไค้กิน
 จิงจักย่นียิตยาวทั้งกล่าวคำ
 ขอพระองค์ทรงยศเหมือนนคชบาท
 อย่าให้พลาคพลึงเท้าก้าวถล่ำ
 ระมคโษษฐุโปรตให้พระทัยจำ
 จะเลิศล้ำลอยฟ้าสุราลัย ฯ

๑ อนึ่งนักปราชญ์ราชครูซึ่งรู้หลัก
 อย่าถือศักดิ์สนทนาอชฌาสัย
 อุตส่าห์ถามตามประสงค์จำนงใน
 จิงจักไค้รู้รอบประกอบการ
 อนึ่งบรรดาข้าไทที่ใจซื่อ
 จงนับถือถ่อมศักดิ์สมักรมาน
 อนึ่งคนมนตรีขลังช่างชำนาญ
 แม้นพบพานผูกไว้เป็นไมตรี

เขาชอบธรรมปลอบให้น้ำใจขึ้น
 จิงเร็นรักแรงไม่เหนงหนี
 ปรรณาสารพักในบัลลังก์
 เอาไมตรีแลกได้ทั้งใจจง
 คำบุราณท่านว่าเหล็กแข็งกระด้าง
 เอาเงินว่างอ่อนตามความประสงค์
 จงทราบไว้ได้ละอองทั้งสององค์
 อุตสาห์ทรงสืบสร้างทางไมตรี
 แท้คนร้ายหลาย^๕ตนยอมปล้น^๕ปลอก
 เลี้ยง^๕มันหลอกหลอนเล่นเหมือนเช่นผี
 อย่าพานพบคบค้าเป็น^๗ราศี
 เหมือนพาลหลายหน้าระอาอาย
 อันคน^๗คัมภีร์^๗สัจ^๗สน^๗ทัก^๗เทียง
 ช่วย^๕ชุบเลี้ยง^๕ชูเชิดให้เจิดฉาย
 เอาไว้ใช้ใกล้ชิดไม่คิดร้าย
 เขารักตายด้วยได้^๗ด้วยใจตรง
 อัน^๗โช^๗ทรว^๗นพ^๗รว^๗นพ^๗มัน^๗ไม่^๗อยู่

กงหน^{๗๖}ชู^{๗๗}ซ่อน^{๗๘}มุ่น^{๗๙}ใน^{๘๐}ฝุ่น^{๘๑}ผง
 แม้น^{๘๒}ผูก^{๘๓}ใจ^{๘๔}ไว้^{๘๕}ด้วย^{๘๖}ปาก^{๘๗}ไม่^{๘๘}จาก^{๘๙}องค์^{๙๐}
 อุต^{๙๑}ส่า^{๙๒}ห์^{๙๓}ทรง^{๙๔}ทราบ^{๙๕}แบบ^{๙๖}ที่^{๙๗}แยบ^{๙๘}กาย^{๙๙}
 อัน^{๑๐๐}อ้อย^{๑๐๑}ตาล^{๑๐๒}หวาน^{๑๐๓}ล้น^{๑๐๔}แล้ว^{๑๐๕}สน^{๑๐๖}ชา^{๑๐๗}ก
 แท้^{๑๐๘}ลม^{๑๐๙}ปาก^{๑๑๐}หวาน^{๑๑๑}หุ^{๑๑๒}ไม่^{๑๑๓}รู้^{๑๑๔}หาย^{๑๑๕}
 แม้น^{๑๑๖}เจ็บ^{๑๑๗}อื่น^{๑๑๘}หมิ่น^{๑๑๙}แสน^{๑๒๐}จะ^{๑๒๑}แคล^{๑๒๒}น^{๑๒๓}กลาย^{๑๒๔}
 เจ็บ^{๑๒๕}จน^{๑๒๖}ตาย^{๑๒๗}นั้น^{๑๒๘}เพรา^{๑๒๙}จะ^{๑๓๐}เหิน^{๑๓๑}บ^{๑๓๒}ให้^{๑๓๓}เจ็บ^{๑๓๔}ใจ^{๑๓๕}
 จะ^{๑๓๖}รัก^{๑๓๗}ซัง^{๑๓๘}ทง^{๑๓๙}สน^{๑๔๐}เพรา^{๑๔๑}จะ^{๑๔๒}ล้น^{๑๔๓}พล^{๑๔๔}อก^{๑๔๕}
 เป็น^{๑๔๖}อย่าง^{๑๔๗}ยอ^{๑๔๘}ด^{๑๔๙}แล้ว^{๑๕๐}พระ^{๑๕๑}องค์^{๑๕๒}อย่า^{๑๕๓}สา^{๑๕๔}สั^{๑๕๕}ย^{๑๕๖}
 อัน^{๑๕๗}ช่าง^{๑๕๘}ปาก^{๑๕๙}ยาก^{๑๖๐}ที่^{๑๖๑}จะมี^{๑๖๒}ไกร^{๑๖๓}
 เขา^{๑๖๔}ชอบ^{๑๖๕}ใช้^{๑๖๖}ช่าง^{๑๖๗}มี^{๑๖๘}ออ^{๑๖๙}ก^{๑๗๐}อ^{๑๗๑}อ^{๑๗๒}อ^{๑๗๓}อ^{๑๗๔}อ^{๑๗๕}
 จง^{๑๗๖}โอบ^{๑๗๗}อ้อม^{๑๗๘}ถ่อม^{๑๗๙}ถก^{๑๘๐}พระ^{๑๘๑}ยศ^{๑๘๒}ศักดิ์^{๑๘๓}ก^{๑๘๔}ก^{๑๘๕}
 ถ้า^{๑๘๖}สูง^{๑๘๗}นัก^{๑๘๘}แล้ว^{๑๘๙}ก็^{๑๙๐}เขา^{๑๙๑}เข้า^{๑๙๒}ไม่^{๑๙๓}ถึง^{๑๙๔}
 กร^{๑๙๕}น^{๑๙๖}ตา^{๑๙๗}น^{๑๙๘}ัก^{๑๙๙}ม^{๒๐๐}ัก^{๒๐๑}จะ^{๒๐๒}ผิ^{๒๐๓}ด^{๒๐๔}คิ^{๒๐๕}ตรา^{๒๐๖}ฟิง^{๒๐๗}
 พอ^{๒๐๘}ก^{๒๐๙}ำ^{๒๑๐}ก^{๒๑๑}ัง^{๒๑๒}กล^{๒๑๓}าง^{๒๑๔}น^{๒๑๕}น^{๒๑๖}ช^{๒๑๗}ย^{๒๑๘}น^{๒๑๙}น^{๒๒๐}ัก^{๒๒๑} ๖

๑ อัน^๑ความ^๒กิต^๓ติ^๔วิ^๕ทยา^๖เห^๗มี^๘อน^๙อา^{๑๐}ว^{๑๑}ร^{๑๒}
 ประ^{๑๓}เส^{๑๔}ริ^{๑๕}ฐ^{๑๖}สุ^{๑๗}ก^{๑๘}ซ^{๑๙}่อ^{๒๐}น^{๒๑}ใส่^{๒๒}เส^{๒๓}ีย^{๒๔}ใน^{๒๕}ฝ^{๒๖}ัก^{๒๗}

สงวนคมสมนึกใครซึกซึก
 จิงก่อยชักเชือกพันให้บรรลย์
 จับให้มันคนหมายให้วายวอด
 ช่วยให้อรครักให้ซิดพิสมัย
 ตักให้ข้าคปรารถนาหาสิ่งใด
 เพียรจงไต่ถึงประสงคที่ตรงค
 ธรรมทว่ากษัตริย์อัถิเรก
 เป็นองค์เอกอำนาจกษราชสีห์
 เสียงสังหารผลาญสัตว์ในป่าพิ
 เหตุเพราะมีลมปากนั้นมากนัก
 เหมือนหน่อเนื้อเชอวงศ์ทองอาจ
 ย่อมเปรี้งปราชญ์ปรากฏเพราะยศศักดิ์
 ผู้ใหญ่น้อยพลอยมาสามิภักดิ์
 ได้พร้อมพรักทั้งปัญญาบารมี
 ถ้าครันเกียจเกียรตยศก็ถดถอย
 ข้าไทพลอยแพลงพลิกออกหลีกหนี

ต้องเศร้าสร้อยน้อยหน้าทางตาปี
 ทุลกังนกลัวจะเป็นเหมือนเช่นนั้น
 ทั่วยไหนดินก็ไต่มาสามภักดิ์
 หมายจะรักพระไปกว่าจะอาสญ
 จึงทูลความตามจริงทุกสิ่งอัน
 ล้วนสำคัญขออย่าให้ผู้ใดดู ๖

๑ พระผ่านเกล้าเจ้าฟ้าบรรดาศักดิ์

แม่นไม่รักษายศจะออกสุ
 ซึ่งยศศักดิ์จักประกอบจำรอบรู้
 ได้เชิดชูช่วยเฉลิมให้เพิ่มพูน
 อันเผ่าพงศ์วงศ์สาธุราษ
 สามภักดิ์พึ่งปิ่นบดินทร์สุ
 ที่สิ่งไรไม่ทราบได้กราบทูล
 จึงเพิ่มพูนภาคหน้าปรีชาชาญ
 ประเพณีที่บำรุงกรุงเกษม
 ปฏิพัทธ์ผ่องแผ้วตามบรรหาร
 ต่างพระทัยในเนตรสังเกตการ

ตามบรรณเรื่องราชานุวัณน์
 จงพากเพียรเรียนไว้จะได้ทราบ
 ๕ ทงกลอนกาพย์การกลปรนนิบัติ
 หนึ่งแข่งอ่อนผ่อนผันให้สันทัด
 ตามกษัตริย์สุริยวงศ์ดำรงดิน
 ๕ หนึ่งแยบยลกลความสงครามศึก
 ย่อมเหลือลิกล้ำหาชลาสินธุ์
 เร่งฝึกฝนกลการผลาญไพริน
 ๕ ให้รู้สนรู้ให้มันก่นนินทา
 อันข้าไทได้ฟังเขาจึงรัก
 ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
 แม้นถอยศกตสนอำนาจวาสนา
 เขาหน่ายหนีมิได้อยู่คู่ชีวา
 ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
 แท้วิชาช่วยกายจนวายปราณ ฯ

๑ ซึ่งเปรียบปรายหมายเหมือนเตือนพระบาท
 ให้เปรี้งปราชญ์ปรีชาศักดาหาญ
 ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕ ๕
 แม้นหากว่าฝ่าละอองไม่ต้องการ

โปรดประทานโทษกรณีที่สอนเกิน
 ด้วยรักใคร่ได้มาเป็นข้าบาท
 จะบาราศแรมร้างไปห่างเหิน
 เป็นห่วงหลังหวังใจให้เจริญ
 ไซ้จะเชิญชวนชวนให้ให้มัวมอม
 พระคุณอยู่นอกเมื่อตกยาก
 ถึงตัวจากแต่จิตสนิทถนอม
 จะจำไปไพรพนมด้วยทรมตรอม
 ทูลกระหม่อมเหมือนหนึ่งแก้วแววณัยนา
 พระองค์น้อยเนตรซ้ายไม่หมายร้าง
 พระองค์กลางอยู่เกศเหมือนเนตรขวา
 ยามรักใคร่ไม่ลืมปลื้มวิญญาน์
 ใต้ฟังมาพบเห็นคอยเย็นทรวง
 สามิภักดิ์รักใคร่จะไปเฝ้า
 พระทูลเกล้าก็ยังอยู่วังหลวง
 จะส่งใครไปเล่าเขาก็หลวง

ต้องนั่งวงเหงาอกตกตะลึง
 กรันหาของต้องประสงค์ส่งถวาย
 ก็สูญหายเสียมิได้เข้าไปถึง
 ทุกคำเข้าแค่รำจิดคิดรำพึง
 กว้างลึกซึ้งสุดจิตจะติดตาม
 จะรำลึกกษณอักษรเป็นกลอนกาพย์
 ทูลให้ทราบสิ้นเสร็จก็เข็ดขาม
 กตัญญูสุดสำหรับพยายาม
 ไม่ลืมความรักใคร่อาลัยลาน
 ถึงลับหลังยังช่วยอวยสวัสดิ์
 ให้สมบุญพูนสมบัติพิสดาน
 คอยถามข่าวชาววังฟังอาการ
 ได้ทราบสารว่าเป็นสุขทุกพระองค์
 พลอยยินดีปรีดาประสาธก
 เหมือนกาฝากฝ้าพระบาทดังราชหงส์
 ไม่หายรักมักรำลึกนึกจำนง

ไม่เห็นองค์เห็นแต่ฟ้าก้อาวรณ์
 จึงพากเพียรเขียนความตามสภาพ
 หวังให้ทราบเรื่องลักษณะในอักษร
 จะได้วางข้างพระแท่นแทนสุนทร
 ที่จากจรแต่ใจอาลัยลาน
 ซึ่งทูลเตือนเหมือนจะชู้ให้รู้รอบ
 ขอความชอบทราบกลปาวสาน
 อย่าพึงพ้องสองสอดจงโปรดปราน
 ค่ายลมพาลพานพิศอยู่อุตรา
 จงสอคล้องตรองตรึกให้ลึกซึ้ง
 เป็นที่พึงผอนผันให้หรรษา
 ถึงแม่นมาตรขาดเค็ดไม่เมตตา
 กรุณาแต่หนึ่งสออย่าถือความ ฯ

๑ อนึ่งคำนำถวายเป็นว่าชอบ

แม่นทรงสอบเสี้ยวทราบว่ายาบหายม
 อย่าเฉียวฉุนหนุหนว่าลวนลาม
 เห็นแก่ความรักโปรดซึ่งโทษกรรม
 แม้นเห็นจริงสิ่งสวสวอย่าผิดเพี้ยน

เร่งร่ำเรียนตามคำที่ร่ำสอน
 ฤคินฟ้าหน้าหนาวคราวร้อน
 เร่งผันผ่นพาเพียรเรียนวิชา
 ซึ่งประโยชน์โพธิญาณเป็นการเห็น
 พอจำเรณูธรรมคำคาถา
 ถ้อยข้ออรหัตตวิเสสนา
 เป็นวิชาฝ่ายพุทธันตสุตติ
 ข้างฝ่ายไสยไตรเพทวิเศษนัก
 ใหยศศักดิ์สูงส่งเป็นราชา
 สิบตระกูลพุนสวัสดิ์ในบัลลังก์
 ได้เป็นที่พึ่งพาเหล่าข้าไท

๑ ซึ่งทูลความตามชื่อย่าถ้อยโทษ
 ถ้ำกรวไกรธตรัสถามตามสงสัย
 ค่ายวันออกนอกพรรษาขอลาไป
 เหลืออาลัยทูลกระหม่อมให้ตรอมทรวง
 เกยฉันทของสองพระองค์ส่งถวาย
 มิได้วายเว้นหน้าท่านข้าหลวง

พจนมณฑล
สาขาวัดไชยชุมพลชนะสงคราม
จังหวัดกาญจนบุรี
๒๕

จะแลล้บับเหมือนกังเคือนทอง
ที่แลล้งล้บฟ้าสราธาร
ถึงมาเฝ้าเล่าที่ไหนจะได้เห็น
ท้วงว่าเป็นขอบเขตนิเวศสถาน
จะตั้งแต่แลล้บอัมระมาณ
เห็นเนิ่นนานนึกหนาน้ำตากระเด็น
ต่อโสกันต์วันพระองค์ทรงศึกษา
จะได้มานอบนบได้พบเห็น
ให้ใช้สอยคอยเฝ้าทุกเช้าเย็น
มิให้เด่นโตคคะนองทั้งสององค์
ท้วงเหตุน้ำพระบาทได้ خاکเสด็จ
โดยสมเด็จ^(๑) ประทานตามความประสงค์
ทูลกระหม่อมยอมในพระทัยปลง
ถวายองค์อนุญาตเป็นขาดคำ
ในวันอังกการพยานอยู่

(๑) คือเจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดี ซึ่งเป็นพระมารดา

ปี่ฉลุเอกศกแรมหกคำ (๑)

ขอละอองสองพระองค์จึ่งทรงจำ

อย่าเชื่อคำคนอื่นไม่ยืนยาว

อย่างหม่อมฉันอัน^{๑๗}ตกละชั่ว

ถึงลับตัวก็แต่ชื่อเขาสื่อฉาว

เป็นอาลักษณ์^{๑๘}นักเลงทำเพลงยาว

เขมรลาวลือเลื่องถึงเมืองนคร

แผ่นดินหลังครั้งพระโกศก็โปรดเทศ

ฝากพระเชษฐา^{๑๙}นั้นให้ฉันสอน

สิ้นแผ่นดิน^{๒๐}สนับนุญของสุนทร

ฟ้าอาภรณ์^(๒) แปลกพักตร์อาลักษณ์^{๒๑}เดิม

หากสมเด็จเมตตาว่าข้าเก่า

ประทานเจ้าครอกฟ้าบุชาเฉลิม

ไม่ลืมหุณทุลกระหม่อมเหมือนจอมเจิม

จะขอเพิ่มพูนพระยศให้ทั้งงาม

(๑) ปี่ฉลุ พ.ศ. ๒๓๗๒ ในรัชกาลที่ ๓

(๒) คือเจ้าฟ้าอาภรณ์

เผื่อข้าไทไม่มีถึงที่ชัก
 กับหนูพัตหนูตาบ^(๑) จะหาบหาม
 สองพระองค์จึงอุตส่าห์พยายาม
 ประพฤติตามแต่พระบาทมาตุรงค์
 รักพระยศอุตส่าห์รักษาสัตย์
 พุนสวัสดิ์สังวาสตามราชหงส์
 เห็นทวยหนองกลองน้อยอย่าลอลอง
 จะเสียทรงสีทองละอองนวล
 สกฤดาสาธารณ์ถึงพานพบ
 อย่าควรรบศึกรักศักดิ์สงวน
 เหมือนชายโศกโศกไว้ที่ไม่ควร
 อย่าชักชวนซัดไซ้ให้ไถลองค์
 อันนักปราชญ์ราชครูเหมือนนุหา
 เป็นที่อาศัยสกุลประยูรหงส์
 จงสิงสู่อยู่แต่ห้องทองประจง

(๑) บุตรสุนทรภู่ทั้ง ๒ คน

ว่าจะทรงปักกล้าถาทะยาน
 ขึ้นร้อนเรวเวหนให้คนเห็น
 ว่าชาติเช่นหงสาศัฏกาทหาร
 ได้ปรากฏยศยงตามวงศ์วาน
 พระทรงสารศรีเศวตเกศกฤษ
 กรรมกรรมส่วนผลานิสงส์
 ซึ่งรูปทรงสังวรรัตน์ประภัสสร
 ให้ส่องค์^(๑) ทรงมหาสถาวร
 ถวายพรพินัวชาขอลาเอย ฯ

(๑) ส่องค์ คือ เจ้าฟ้ากุณฑล ๑ เจ้าฟ้าอาภรณ์ ๑
 สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาบำราบปรปักษ์ ๑ เจ้าฟ้าปิ๋ว ๑

สุภาษิตสอนสตรี

๑ ประนมหัตถ์นมัสการชนเหนือเศียร
 ต่างประทีปโกสุมปทุมเทียน
 จ้างงเนียรนบบาทพระศาสดา
 อันเป็นมิ่งโมลีสีทวูป
 ดังประทีปส่องทั่วทุกทิศา
 ก็ลวงลับกับไกลนัยนา
 สุ่มหาห้องนิพพานสำราญรมย์
 จันซื่อภูผู้ประกิจฐ์ กิตสนอง
 ขอบระครองคุณใส่ไว้เหนือผม
 ใต้ประเสริญเลิศล้ำด้วยคำคม
 โดยอารมณ์คำรักชกภิปราย ฯ

๑ ขอเจริญเรื่องคำรับฉบับสอน
 ชาวประชาราษฎรสนทงหลาย
 อันความช่วยอย่าให้มัวมีระกาย
 จะสืบสายสุริยวงศ์เป็นมงคล

ผู้ใดเกิดเป็นสตรีอันมีศักดิ์
 บำรุงรักษากายไว้ให้ผล
 สงวนงามตามระบอบให้ชอบกล
 จึ่งจะพ้นภัยพาลการนินทา
 เป็นสาวแซ่แร้ววยสวสสะอาศ
 กัหมายมาตเหมือนมณีนมิต้า
 แม้นแตกร้างรานร่อยถอยราคา
 จะพลอยพาหอมหายจากกายนาง
 อันตัวทำแล้วอย่าทำให้กายสูง
 คุ้ยยุ่งแวงยังมีท้วงหาง
 ค่อยเสียมเจียมใจจะไว้วาง
 ให้ต้องอย่างกิริยาเป็นนารี ฯ

๑ จะนุ่งห่มดูพอสมศักดิ์สงวน
 ให้สมควรรับพัศตร์ตามศักดิ์ศรี
 จะผัดหน้าทาแป้งแต่งอินทรีย์
 คุฉวีผิวเนื้ออย่าเหลือเกิน

จะเก็บไรไว้ผมให้สมพักตร์
 บำรุงศักดิ์ตามศรัทธาให้ชื่น
 เป็นสุภาพราบเรียบแลเจริญ
 คงมีผู้สรรเสริญอนงค์ทรง
 ใครเห็นน้องต้องนิยมชมไม่ขาด
 ว่าฉลวยแต่งร่างเหมือนอย่างหงส์
 ถึงรูปงามทราชมสงวนนวลอนงค์
 ไม่รู้จักแต่งทรงก็เสียดาม ฯ

๑ ประการหนึ่งซึ่งจะเฝ้าคำนินนา
 ค่อยเยื้องยาตรยกย่างไปกลางสนาม
 อย่าไกวแขนสลุแขนเขาห้ามปราม
 เสี่ยงมงามสงวนไว้แต่ในที่
 อย่าเห็นกรายย้ายออกยกผ้าห่ม
 อย่าเสยผมกลางทางหว่างวิถี
 อย่าพุดเพื่อเจ้าไปไม่สู้ดี
 เหย้าเรือนมีกลับมาจึงหารือ
 ให้กำหนดจกจำแต่คำชอบ

ผิดระบอบแบบกระบวนอย่าควรถือ
 อย่างนุ่งผ้าพอกใหญ่โตสะทือ
 เขาจะลือว่าเล่นไม่เห็นควร
 อย่าลืมตัวมัวเกินให้เพลนจิต
 ระวังปีกปกป้องของสงวน
 เป็นนารีที่อายหลายกระบวน
 จงสงวนศักดิ์สง่าอย่าให้อาย
 อนึ่งเนตรอย่าสังเกตให้เกินนัก
 จงรู้จักอาการประมาณหมาย
 แม้นประสบพบเหล่าเจ้าผู้ชาย
 อย่าชมม้ายชม้อยตะบอยแล
 อันนัยน์ตาพาตัวให้มัวหมอง
 เหมือนทำนองแฉะออกบอกกระแส
 จจริงมิจริงเขาก็เอาไปเล่าแซ่
 คนรังแกมันก็ว่านัยน์ตาคม ฯ

๑ อันที่จริงหญิงกับชายย่อมหมายรัก
 มิใช่จกตัดทางที่สร้างสม

แม้นจักรกรักไว้ในอารมณ์
 อย่ารักชมนอกหน้าเป็นราศี
 กังพทุกชาติต้องวายพักโบก
 เชื้อนโยกก็แต่กิ่งไม้ทิ้งที่
 จงยับยั้งชั่งใจเสียให้ถี่
 เหมือนจามรรู้จักรักษากาย
 อันตัวนางเปรียบอย่างปทุมศ
 พึงประเวศผูกพันชลสาย
 หอมผกาเกสรขจรจาย
 มิไถ้วายภุมรินถวิลปอง
 กรันไถ้ชมสมจิตพิศวาส
 ก็นิราศแรมจรัสผ่นผยอง
 ไม่อยู่เฝ้าเคล้ารสเที่ยววงทดลอง
 ดูทำนองใจชายก็คล้ายกัน
 แม้นชายใดใจประสงค์มาหลงรัก
 ให้รู้จักเชิงชายที่หมายมั่น

อันความรักของชายนี้หลายชั้น
 เขาวาร์รักกันนี้ประการใด
 จงพินิจพิศดูให้รู้แน่
 อย่าทำแต่ใจเร็วจะเหลวไหล
 เปรียบเหมือนปรีศนาอย่าไว้ใจ
 มันมักไหลเพลงชุมเป็นหลุมพราง
 อันแม่สื่ออย่าได้ถือเป็นบรรทัด
 สารพัดเขาจะพูดคนสุดอย่าง
 แค่วันคืนมีบุญลูกขุนนาง
 มาอวดอ้างให้อนงค์หลงอาลัย
 อันร้ายก็มีให้เห็นเป็นแต่ว่า
 จะคาดหน้าแนลงที่ตรงไหน
 เหมือนเขาหลอกบอกลาภถึงเมืองไกล
 อย่าควรไปตามคำเขารำพัน
 ทางไกลตาอุปมาเหมือนเสียเนตร
 สุดสังเกตเท็จจริงทุกสิ่งสรรพ
 เขานำไปให้ตายก็ตายพถัน

คนทกวันเชื่อมั่นยากปากมันโก
 อันแม่สื่อคือปีศาจที่อาจหาญ
 ไครบนบานเข้าสักหน่อยก็พลอยโผ
 อย่าเชื่อนักมกดับจะกับโครง
 มันชักโยงอยากกินแต่สินบน
 อันความชั่วอยู่ที่ตัวของเราหมด
 ต้องกำสรดโคกร้างอยู่กลางหน
 จงฟังหูไว้ให้กับผู้คน
 สบายบุลเสียให้แน่อย่าแระไป ฯ

๑ กิดถึงตัวหาผัวนหายาก

มันชั่วมากนะอนงค์อย่าหลงไหล
 คนสู้บ่ผีนกินสุราพาจัญไร
 แม้นหญิงใครร่วมห้องจะต้องจน
 มักเบียดเบียนบิดาประดาเสีย
 เหมือนเลี้ยงเหยื่ออปรีย์ไม่มีผล
 ไม่ทำมาหากินจนสนทน
 แล้วชุกชนตชิ่งเที่ยววิ่งราว

ที่บางคนนั้นชั่วเป็นหัวไม้
 ให้พอใจชกตีเขามีฉาว
 ท่านจับได้ใส่ตรวนพรวนคอยาว
 แล้วบอกข่าวโคกศัลย์ถึงภรรยา
 เขาเป็นผัวตัวเป็นเมียเสียไม่ได้
 มีหาไม่เงินทองก็ต้องหา
 ไปเสียลดเสียหล่นพันธนา
 ค่าฤชาที่ต้องเสียขายเมียลง
 เพราะมีผัวชั่วไปจึงไต่ยาก
 แสนลำบากบอบน็อกอย่ามกหลง
 บ้างเล่นเบี้ยเสียถ้ามัวทะนง
 หน้อยก็ลงจ่านำเขาร่ำไป
 มีข้าวของเคยผูกให้ลูกเต้า
 ก็เบียนเอาสนสุดหาหยุดไม่
 ลงชนว่าผ้าผอนท่อนสไบ
 เอาไปไขว้เล่นโปจนโซโครม
 ยังแต่เมียเกลี้ยไกลไปขายชื้อ

คอยหารื้อร่วมภิรมย์เมื่อชมโฉม
 ครันรักผัวก็จะมัวตัวลมโลม
 ต่อล้มโครมแล้วก็กรวญหวนถึงตัว
 จะคิดทำอะไรก็ไร้ที่
 ต้องรับหนียากแค้นไร้แทนผัว
 ถ้าคนผู้รักสำนักตัว
 จะยังชั่วตัวไม่เฉยชะเลยใจ
 จะหาความสุขนิยมหวัง
 จงระวังชั่วช้าอัชฌาสัย
 ที่ชายคินนาก็อยู่ถมไป
 ใช้นิสัยเขาจะชั่วไปทั่วเมือง
 แต่ใจคนมักจะรนไปหาผิด
 ครันได้คิดจิตตรอมออกผอมเหลือง
 ต้องเดือดกินกินน้ำตาอยู่นองเนือง
 สุกจะเปลืองราคินให้สนทาว ๆ
 ๑ เป็นสตรีสุดดีแต่เพียงผัว
 จะดีชั่วก็แต่ยังกำลังสาว

ลงจนสองสามจิตไม่ยืดยาว
 จะกลับหลังอย่างสาวสีเต็มทรง
 ถ้าคนก็มีไ้ชำระยับ
 ถึงชักสนจนทรัพย์ไม่เค้รำหมอง
 คงมีผู้ช่วยประคับประคอง
 เปรียบเหมือนทองธรรมดาราคามี
 ถ้าแม่นั้วชั่วชำระยำแล้ว
 จะบ่คแผ้วถางผืนไม้คันท
 เหมือนทองแดงแผ่ผ้าเป็นราศี
 ยากจะมีผู้ประสงค์จำนงใจ
 จงรักตัวอย่าให้มัวราศีหมอง
 ถือทำนองแบบโบราณท่านชานไช
 อย่าเอาผิดมาเป็นชอบประกอบใจ
 จงอยู่ในโอวาทญาตึงค์
 แม้นรั้งกรกร่างเป็นอย่างยิ่ง
 จะเพริศพรังสมสวาทเป็นราชหงส์
 จงกำหนดคอตสำหรับรักษาทรง

อย่าลุ่มหลงด้วยอุบายของชายพาล
 อันคำกมลมบรูณ^๕นั้นสุดกล้ำ
 เขาย่อมว่ารส^๕สนั่นกินหวาน
 จงระวังตม^๕นในสันดาน
 อย่าลนลานหลงระเรี^๕งด้วยเชิงชาย
 เขารักจริงให้สุข^๕ชอกกับพ่อแม่
 อย่าวิ่งแร่หลงงามไปตามง่าย
 เขาไม่^๕เลียงโล่^๕จับจะอับอาย
 ต้องเป็นม่ายอยู่กับบ้านประจาน^๕ตน
 ข้างพ่อแม่ก็จะโกรธพิโรธ^๕ว่า
 จะจงจำตี^๕โบยออก^๕โหยหน
 ด้วยท่านอายชายหน้าประชาชน
 ไม่รัก^๕ตนเราจึงต้องมาหมองมัว
 ถ้าปะว่าแม่พ่อใจ^๕กร้าย
 กลับ^๕ชื้อ^๕ขาย^๕กิด^๕เอา^๕กับ^๕เจ้า^๕ผัว
 แม้นชายจน^๕คน^๕ชั^๕ค^๕พล^๕ก^๕เข้า^๕ตัว
 เราทำ^๕ชั่ว^๕ก็^๕ต้อง^๕ขาย^๕กาย^๕เรา^๕เอง

จะขึงไกรธโทษผู้ใหญ่ว่าไม่รัก
 เพราะเราคิดผิดนึกไม่เหมาะสม
 ชนพ่อแม่ของตัวไม่กลัวเกรง
 ใจตัวเองพาหลงไปลงตาม
 ท่านเลี้ยงมาว่าจะให้เป็นหอห้อง
 หมายจะกองทุนสินกินขนม
 กรณลูกตัวชั่วถ่อยน้อยอารมณ์
 จึงตรอมกรรมไกรธบุตรนี้สุดใจ
 แม้นลูกดกจะมีศรีสง่า
 ญาติวงศ์พงศ์าก็ผ่องใส
 ถึงเพื่อนบ้านฐานถิ่นที่ใกล้ไกล
 ก็มีใจสรรเสริญเจริญพร ฯ

๑ จงรักนวลสงวนงามห้ามใจไว้
 อย่าหลงไหลจำคำที่จำสอน
 คิดถึงหน้าบิดาแลมารดา
 อย่ารีบร้อนเร็วนักมักไม่ดี
 เมื่อสุกงอมหอมหวานจึงควรหล่น

อยู่กับต้นอย่าให้พรากไปจากที่
 อย่าชิงสุกก่อนห่ามไม่งามดี
 เมื่อบุญมีกงจะมาอย่าปรารมภ์
 อย่าคิดเลยคู่เซยกงหาได้
 อุตส่าห์ทำลำไฟเก็บประสม
 อย่าเกียจคร้านการสตรึงนิยม
 จะอุดมสินทรัพย์ไม่อับจน
 ถ้ามั่นทำสิ่งใดให้ตลอด
 อย่าทิ้งทอดเทียวไปไม่เป็นผล
 เข็มนี้ขมิถักงานการของตน
 อย่าชุกชนคบเพื่อนไฟล่เชื่อนแซ
 เมื่อเห็นน้อยอ่อนนอนหลับอยู่กับบ้าน
 อย่าเทียวพล่านพูดผลอประจ้อประแจ
 ะไรนากราวเกรียวอย่าเหลียวแล
 ฟังให้แน่นเ็นือความค้อยถามกัน
 ระวังดูเรือนเหยาแลข้าวของ
 จะบกพร่องอะไรที่ไหนนั้น

เห็นไม่มีแล้วอย่าอ้างว่าช่างมัน
 จงผ่อนผันเก็บเต็มให้เต็มลง
 มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท
 อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
 จงมักน้อยกินน้อยค่อยบรรจง
 อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน
 ไม่ควร^๕ชอ^๕ก็อย่าไปพิไร^๕ชอ
 ให้เป็น^๕มือเป็น^๕คราว^๕ทั้ง^๕การ^๕หวน
 เมื่อพ่อแม่แก่เฒ่าชรากาล
 จง^๕เลี้ยง^๕ท่าน^๕อย่าให้^๕อ^๕ตระ^๕ทะ^๕ใจ
 ทั่ว^๕ชน^๕ก^๕ชน^๕นี้^๕น^๕มี^๕คุณ
 ไ้^๕การ^๕ร^๕ณ^๕เล^๕ย^๕ง^๕ร^๕ัก^๕ษ^๕า^๕มา^๕จน^๕ไ^๕หญ^๕
 อ^๕ม^๕อ^๕ท^๕ร^๕บ^๕็^๕อ^๕น^๕ข^๕้าว^๕เป็น^๕เท่า^๕ไร
 หมาย^๕จะ^๕ไ^๕ด้^๕พ^๕ึง^๕พา^๕ธ^๕ิต^๕า^๕ท^๕ว^๕
 ถ้า^๕เร^๕า^๕ค^๕มี^๕จิต^๕ค^๕ิด^๕อ^๕ุ^๕ป^๕ถ^๕ม^๕ภ^๕
 ก^๕ุ^๕ศ^๕ล^๕ลา^๕เล^๕ศ^๕เท่า^๕ภู^๕เขา^๕หล^๕ว^๕
 จะ^๕ป^๕รา^๕ก^๕ฎ^๕ย^๕ค^๕ย^๕ัง^๕ส^๕ิง^๕ท^๕ง^๕ป^๕ว^๕ง

กว่าจะล่วงลุถึงซึ่งพิมาน
 เทพไทในห้วงสิบหกชั้น
 จะชวนกันสรรเสริญเจริญसार
 ว่าสตรีนี้เป็นยอดยพาพาล
 ได้เลี้ยงท่านชนกชนนี ฯ

๑ ที่บางนางนั้นก็ทำทุจริต
 มิได้กิดคุณท่านเท่าเกศี
 เห็นพ่อแม่ยากไร้ไม่ไยดี
 ดูเป็นที่อายเพื่อนเบือนอารมณ์
 เขาถามไถ่ว่ามิใช่เป็นพ่อแม่
 ทำพูดแก้เกลื่อนกลับจะทับถม
 ให้ตามหลังบังคับด้วยคำคม
 ไม่ชื่นชมยกชูชนบชา
 คนผู้นั้นครันตายวายชีวาत्म
 คงไม่คลาดแคล้วนรกตกกลา
 ไม่เห็นเดือนเห็นตะวันพระจันทร์รา
 ทรมาหมกไหม้ในไฟฟอน

ถ้าอยู่ไปในมนุษย์โลกเล่า
 เทพเจ้าท่านก็แข่งแสวงสังหารณ์
 ให้อากยัมภ์ปราณาท
 ยิ่งกว่าทำมารดาให้ร้อนใจ
 แม้นจะมีเงินทองของทั้งหลาย
 คงหนีบหายมันคงอย่างสงสัย
 จะเกิดโจรราวีอัคคีภัย
 เพราะหัวใจหยาบซำคิดทารุณ
 หึงเช่นนี้ชายอย่าได้ไปร่วมรัก
 จะเสื่อมศักดิ์เสียเช่นเป็นสกุล
 แต่พ่อแม่เจียวยังใจไม่การุณ
 เนรคุณมิได้กิดอนิจจัง
 ซึ่งสตรีที่ท่านคือยาคุเียง
 จงหลีกเลียงเสียให้พ้นคนซัดัง
 แม้นร่วมรอยก็จะพลอยระยำมั่ง
 ตุกังเอาทองแดงเข้าแฝงกุม ฯ

๑ จะสอนใจไว้ทุกสิ่งเป็นหญิงสาว
ให้พันคาวข้าวข้าวเข้ามั่วสุ่ม
ให้ผ่นผ่อนเหมือนหนึ่งนอนในห่วงรุ่ม
จงสุขุมคิดแบ่งให้เบาบาง
อย่าทำนอกลักษณะจะเป็นโทษ
ตัดประโยชน์พี่น้องเขาหมองหมาง
ถึงจะรักรักให้ยืตอย่าจืดจาง
จะไว้วางกิริยาให้น่าดู
จะพูดจาปราศรัยกับใครนั้น
อย่าตะกั้นตะคอกให้เคืองหู
ไม่ควรพูดอ้ออิงชนมิ่งกู
คนจะหล่ล่งลามไม่ขามใจ
แม่นจะเรียนวิชาทางค้าขาย
อย่าปากร้ายพูดจาอหังสา
จึงชอง่ายขายดีกำไร
ถ่วงเขาไม่เคืองจิตระอิระอา
เป็นมนุษย์สุคนิยมเพียงลมปาก

จะไถ่ยากโหยหิวเพราะชีวหา
 แม้นพูดก็มีคนเขาเมตตา
 จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะความ
 ถึงชายใดเขาพอใจมาพูดเกี้ยว
 อย่าโกรธเกรี้ยว^๕โกรธว่าหยาบหยาม
 เมื่อไม่ชอบก็อย่าตอบ^๕เหินความตาม
 มันจะลามเล่นเลยเหมือนเคยเป็น
 ถึงจะไปในพิภพให้จบทั่ว
 แต่ความชั่วอย่าให้ผู้ใดเห็น
 จงอดส่ำหูปกปิดให้มิดมั้น
 จึ่งจะเป็นคนดีมีปัญญา
 เมื่อจะจรนอนเดินดำเนินนั่ง
 จงระวังระวังจิตขนิษฐา
 อย่าเหม่อเมินเดินให้ตีมีอาณา
 แม้นพลั้งพลาดบาทาทาจะอายคน
 เห็นผู้ใหญ่ฤๅใครเขานั่งแน่น
 อย่าไกวแขนปักเข่นไม่เห็นหน

ค่อยวอนว่าข้าขอจรด
 นั้นแลคนจึงจะมีปราณีนาง
 แม้นสมรจะไปนอนที่เรือนไหน
 อย่าหลับไหลลึ้มกายจนสายแสง
 ใครเห็นเข้าเขาจะเล่านินทานาง
 ความกระจำงออกกระจายเพราะกายตัว
 ถ้าจะนั่งก็นั่งระวังผ้า
 ไม่อาณาเขาจะพากันข่มหัว
 ยามสำรวลก็อย่าสรวลให้เมาหัว
 แม้นจะหัวหัวร่อพอสบาย
 เมื่อยามข่มข่มไว้แต่ในพักตร์
 อย่าข่มนักเสียสง่าพาสลาย
 อย่าท้าวแขนท้าวคางให้ห่างกาย
 อย่ากริครายกรอมเพละเที่ยงเราะเร็ง
 จะแต่งตัวก็อย่ามัวแต่การแต่ง
 อย่าทาแป้งจับกระหม่อมเข้าจนเหลือง

ไต่บ้านนอกคอกนา มาแต่เอ็ง
ทำเซอะเซิงเขาจะโห่วิ่งโร่ไป ฯ

๑ เมื่อยามตรุษยามสงกรานต์มีงานหลวง
แต่งให้งามตามกระทรวงหาว่าไม่
ครันสนเขตเทศบาลทำงานไป
อย่ารำไรผิดหน้าทั้งตาปี
เมื่อไปเป็นชาววังจึงนั่งแต่ง
แต่พอแจ้งเข้าก็จับกระจกหัว
ด้วยสำราญการอะไรนั้นไม่มี
จะหา कुछแต่ที่เจ้าพระยา
อยู่สถานบ้านช่องนั้นต้องกต
ให้รู้จักการหญิงทุกสิ่งสา
เพื่อมีผิวพลเรือนเหมือนกันนา
จะได้หาเลี้ยงกันจนวันตาย
รู้วิชาให้รู้เป็นครูเขา
จึงจะเบาแรงตนเร่งชวนชวย
มีข้าไทใช้สอยคอยสบาย

ตัวเป็นนายโง่เง่าบ่าวไม่เกรง
 กววิชาหาประทับสำหรับร่าง
 อย่าเอาอย่างหญิงโง่งที่โง่งเงง
 การมิตที่ชั่วจงกลัวเกรง
 อย่ากรีนเครงขบร้องกะนองใจ
 กิดแต่ยากแต่จนเร่งชวนชวาย
 อย่าให้กายตกยากลำบากได้
 พออ้อมเข้าอ้อมเย็นไม่เป็นไร
 อย่าพอใจเชื้อข้าเขากำเกิน
 ค่อยเสี้ยมเจียมตนจนเสียก่อน
 อย่าผันผอนที่หลังเขาสังวรเสริญ
 อย่าเบื้อเยื่อพอกใหญ่ออกให้เกิน
 ละเมิดเมินหมิ่นนักรมภ์จะอาย
 อย่าอวดดีมีทรัพย์เที่ยวจับแจก
 ทำเกี้ยวแฝกมุงป่าพาฉิบหาย
 ใครจะช่วยตัวเราก็คือเปล่าตาย

อย่ามั่งง่ายเงินทองของสำคัญ
 เห็นผู้สืบทรมณ์ประคับແຕ່ງ
 อย่าทำแข่งวาสนากระยาหงัน
 ของตัวน้อยก็จะถอยไปทุกวัน
 เหมือนตักบันทึนทุนสูญกำไร
 จงนุ่งเจียมหม่มเจียมเสี้ยมหมิง
 อย่ากระหิ้วยศถาอัชฌาสัย
 อย่างนุ่งลายกรายกรุยทำนุไป
 ตัวมิใช่ชาววังไม่บังควร ฯ

๑ อย่าคบพวกหญิงพาลสันดานชั่ว
 ที่ແຕ່ງตัวไว้จริตผิดกระสวน
 สุริย์ฉายบ่ายคล้อยเที่ยวลอยนวล
 เป็นเชิงชวนพวกเจ้าชู้เขารูกล
 พอรุ่งเช้าเฝ้าแถมองสองเกศ
 ให้เวียนหัวไต้หวันละพันหน
 ตรงการงานแล้วขคร้านเป็นกังวล
 แຕ່ງແຕ่ตนมิไ้ไ้วันสักเวลา

ครัน ไคยินเสียงกลองมาก้องหู
 ยังไม่รู้^๕เนื้อความเที่ยวถามหา
 วัน^๕ละครใครที่ไหนมา
 แม้รู้ว่าเจ้ากรับเต้นหรรบไป
 นั่งพนิจพิศโฉมประโลมหลง
 คุจนปลงกรรมฐานเหวี่ยงกาฬไพล
 บ้างก็เห็นว่างามเลยตามไป
 ช่างกระไรหนอนนิษฐ์ไม่คิกอาย
 บ้างก็รักช่างนักเลงเล่นเครื่องครัน
 เที่ยวกลางคืนคบเพื่อนเดือนหงายหงาย
 ห่มเปลาะคำทำปปลอมออกกรอมกราย
 พวกผู้ชายชักพาเที่ยงร่าเริง
 ครันไปไปใจแตกลงแหกคอก
 ปะเตะปลอกตำผางวางจนเหลิง
 ควาญหมอรอไม่คิกเห็นผิดเชิง
 จะเบ็ดเบี่ยงเข้าป่าไปทำเดี่ยว
 ใครจะห้ามปรามไว้ก็ไม่ฟัง

ทำส่งเสียงเคียงดังให้กราคเกรียว^๕
 ถือว่าตนเปรี๊ยะฉลาดปราชญ์ประเปรียว
 ประจบเพียวรู้จักทุกพิศุข^๖
 พุคก็มากปากกับอนแสนงอนนั้ก
 เห็นเขารักกันไม่ได้ใจจิจา
 เพียวรอนรานจนเพื่อนบ้านเขาระอา
 หนึ่งทีไหนให้นินทาเขาเป็นแดน^๗
 ที่ส่วนตัวถึงจะชว้ออกสิ้นพัน^๘
 สู้ปลัดปกยกตนนี้สุดแสน^๙
 ไม่ทำมาหากินจนสิ้นแกน^{๑๐}
 ก็เลยเล่นเข้าบ่อนนอนสบาย
 หึงงั้นเห็น^{๑๑} ไม่มีเจริญแล้ว
 ให้แหว่แหว่อยู่ข้างทางฉิบหาย
 ลงสูบฝืนกินเหล้าอยู่เมามาย
 ไม่เสียดายอินทรย์เท่า^{๑๒} ๕๔๖
 มีอกไวใจกล้าหน้าก็ดำน
 จะเอาชวานเข้าไปตากไม่อย่ากเจ็บ
 แต่ผ้าขาดก็^{๑๓} ไม่ปรารถนาเย็บ

ขี้เกียจเก็บผลคว่างไว้กลางเรือน
 อันการเหยาแล้วไม่เอาเป็นธุระ
 คิดแต่จะเที่ยวหลบไปคบเพื่อน
 คบกันไ้แต่นิสัยพวกแซ่เขื่อน
 จะคบคนพลเรือนก็เต็มที
 ชนจะยืมของใครเขาไม่เชื่อ
 ด้วยตัวเหลือโป่ปดสบถ
 ปากก็หวานเหมือนน้ำตาลเพชรบุรี
 ข้าวของมิให้ไปมิไ้กิน
 แม้นใครไปสมทบเข้าคบค้า
 จนชั้นผ้าไม่ติดตัวแต่สักผืน
 มีแต่ภัยให้ระยาทุกคำกิน
 ไ้ใครจะขึ้นชมชิดไปคึดคบ
 หึงไม่คั้นนั้นก็มิอยู่หลายพวก
 จำจะบวบบอกใส่เสียให้จบ
 ที่คนดีจะได้ดูให้รู้กรบ
 หล่อนจะไ้ไ้ไม่คบพวกคนพาล ฯ

๑ หญิงพวกหนึ่งนั้นทำบ้านเจ้อ

ฝ่าเบื้อเยื่อหยิ่งเกินกับภูมิจาน
 ไม่เจียมจนเลยว่าตนต่ำสันดาน
 เห็นท่ท่านเป็นขุนนางอ้างเข้ามา
 ล้วนคุณลงคุณป่อยู่ทุกแห่ง
 เทียวแอบแฝงฟังพาควาสนา
 พวกผู้^๔ไม่นึกตริกเจรจา
 เป็นพี่น้องร่วมฟ้าน^๕เห็นจริง
 ช่างพูดได้ไม่อายแก่ปลายสิน
 เป็นคนสนความกิดผิตผู้หญิง
 ถึงพูดไปใครเขาจะเห็นจริง
 เขาว่าหยิ่งยกยศเหมือนนมกตะนอย
 ถึงจะอวดอ้างไปที่ไหนนั้น
 เขารู้ทันอยู่ว่าเช่นเจ้าเป็นหอย
 ถ่า^๖สันดานการผู้^๗คองมีรอย
 ไม่กล่าวถ้อยเขา^๘กร^๙ว่าผู้^{๑๐}คิต
 อันตัวต่ำแล้วอย่าทำให้เกินศักดิ์

เขาจะมักเหม็นปากเหมือนซากผี
เปรียบเหมือนเกลือเจือปนกับชลธิ
มันก็มีแต่จะจืดไม่ยืดยาว ๆ

๑ ทิบางคนจนมากไม่อย่าทุกข์
ถือว่าสุขอยู่แก่ตาข้าเป็นสาว
อุทิศให้แต่งแบ่งขม^๕ไม่สนคราว
ไม่สร้อยเศร^๕ราสู่ตาประชาชน
ทำไมแก่เงินทองของทองหลาย
เห็นหาง่ายสารพัดไม่ขัดสน
ถือว่ารูปงามไม่คร่ำมจน
ลงแต่งตนขายกินจนสิ้นดี
สุภาชิตท่านประคิษฐ์ประทับไว้
ว่าผู้ใดงามพักตร์สูงศักดิ์ศรี
ถึงเป็นองค์สุริยวงศ์พระจักรี
แม่นไม่มีสินทรัพย์ก็กลับไป
ทุกวันนี้มีทรัพย์เขานับหน้า
อย่าถือว่าตนงามตามวิสัย

ถึงงามพักตร์เขาจะรักเจ้าเพียงไร
 เขาคฤหาเสยว่าเจ้า^๕เกียจการ ฯ

๑ ทบวงคนเห็นที่^๗ท่านมีทรัพย์

แต่งประทับผิวพรรณใน^๘สัณฐาน
 ประกอบ^๙ผูก^{๑๐}ลูก^{๑๑}สะกด^{๑๒}สร้อย^{๑๓}สังวาล
 แลละล่าน^{๑๔}ล้วน^{๑๕}สุวรรณอัน^{๑๖}ละออ
 เจ้า^{๑๗}คน^{๑๘}จน^{๑๙}มัน^{๒๐}ให้^{๒๑}ร่า^{๒๒}จะ^{๒๓}ทำ^{๒๔}บ้าง
 เอา^{๒๕}เยี่ยง^{๒๖}อย่าง^{๒๗}อยาก^{๒๘}ได้น้ำ^{๒๙}ลาย^{๓๐}สอ
 แต่^{๓๑}ตัว^{๓๒}จน^{๓๓}อัน^{๓๔}อัน^{๓๕}ตัน^{๓๖}ใจ^{๓๗}คอ
 ลง^{๓๘}เทียว^{๓๙}ผลอ^{๔๐}ไพล^{๔๑}ผล^{๔๒}เพทุบาย
 หา^{๔๓}ทอง^{๔๔}แท^{๔๕}แท^{๔๖}ไข^{๔๗}มัน^{๔๘}ไม่^{๔๙}คล่อง
 ต้อง^{๕๐}เอา^{๕๑}ทอง^{๕๒}เสา^{๕๓}ชิง^{๕๔}ช้าน้ำ^{๕๕}ใจ^{๕๖}หาย
 แต่^{๕๗}ล้วน^{๕๘}เนื้อ^{๕๙}สับ^{๖๐}น้ำ^{๖๑}ทอง^{๖๒}คำ^{๖๓}ทวาย
 สาย^{๖๔}สร้อย^{๖๕}สาย^{๖๖}หนึ่ง^{๖๗}ก็^{๖๘}ถึง^{๖๙}สสิ่ง^{๗๐}เฟื่อง
 แพง^{๗๑}ไม่^{๗๒}เบา^{๗๓}เขายัง^{๗๔}กล้า^{๗๕}อุ^{๗๖}ต^{๗๗}สำ^{๗๘}ห้^{๗๙}ช้อ
 ผูก^{๘๐}ข้อมือ^{๘๑}แล^{๘๒}งาม^{๘๓}อร่าม^{๘๔}เหลื่อง
 ถึง^{๘๕}จน^{๘๖}ยาก^{๘๗}อยาก^{๘๘}บำรุง^{๘๙}ให้^{๙๐}รุ่ง^{๙๑}เรือง

จนทองเหลือง^๗จะไม่ละจะกละงาม
ก็สาสมกับอารมณ์ไม่เจียมศักดิ์

ทรลักษณ์เหลือตัวชั่วช้าสาม

^{๒๗}ผู้^{๒๘}ควา^{๒๙}แล้ว^{๓๐}ช^{๓๑}ซาก^{๓๒}พลอยตาม

ไม่มีความอายจิตสั่นกึกเดียว

เขาจึงว่าหน้าสดปรากฏอยู่

สมแก^{๓๓}ผิด^{๓๔}ไม่^{๓๕}ตร^{๓๖}ก^{๓๗}น^{๓๘}ก^{๓๙}เผลียว

เมื่อนาค^{๔๐}น^{๔๑}ซ^{๔๒}น^{๔๓}จะ^{๔๔}พ^{๔๕}าย^{๔๖}ไป^{๔๗}ฝ^{๔๘}าย^{๔๙}เดียว

ไม่ถึง^{๕๐}เล^{๕๑}ย^{๕๒}ว^{๕๓}ก็^{๕๔}จะ^{๕๕}ล^{๕๖}ม^{๕๗}ลง^{๕๘}จ^{๕๙}ม^{๖๐}แป^{๖๑}ง

เหมือน^{๖๒}ห^{๖๓}ึง^{๖๔}ห^{๖๕}อย^{๖๖}น^{๖๗}อย^{๖๘}ส^{๖๙}ห^{๗๐}ร^{๗๑}ห^{๗๒}ร^{๗๓}บ^{๗๔}ร^{๗๕}

จะ^{๗๖}แ^{๗๗}่ง^{๗๘}ส^{๗๙}ุ^{๘๐}ร^{๘๑}ิ^{๘๒}ย^{๘๓}า^{๘๔}น^{๘๕}ก^{๘๖}ล^{๘๗}า^{๘๘}แ^{๘๙}้ง

เห็น^{๙๐}ไม่^{๙๑}ถึง^{๙๒}ค^{๙๓}อ^{๙๔}ก^{๙๕}อ^{๙๖}ย^{๙๗}า^{๙๘}โก^{๙๙}ย^{๑๐๐}ไป^{๑๐๑}ด^{๑๐๒}ย^{๑๐๓}แ^{๑๐๔}ร^{๑๐๕}ง

เขาจะ^{๑๐๖}แ^{๑๐๗}ส^{๑๐๘}ร^{๑๐๙}้ง^{๑๑๐}ส^{๑๑๑}ร^{๑๑๒}ว^{๑๑๓}ว^{๑๑๔}า^{๑๑๕}เ^{๑๑๖}น^{๑๑๗}บ^{๑๑๘}้าย^{๑๑๙}ศ^{๑๒๐} ฯ

๑๑ ยังมีพวกหนึ่งนั้นขยันยิ่ง

เป็นผู้หญิงสองใจไม่กำหนด

เที่ยว^{๑๒๑}ย^{๑๒๒}ก^{๑๒๓}ย^{๑๒๔}า^{๑๒๕}ย^{๑๒๖}ร^{๑๒๗}า^{๑๒๘}ย^{๑๒๙}ช^{๑๓๐}ม^{๑๓๑}ภ^{๑๓๒}ิ^{๑๓๓}ร^{๑๓๔}ม^{๑๓๕}ย^{๑๓๖}ร^{๑๓๗}ส

ใคร^{๑๓๘}มา^{๑๓๙}จ^{๑๔๐}ด^{๑๔๑}เ^{๑๔๒}ไ^{๑๔๓}จ^{๑๔๔}บ^{๑๔๕}ร^{๑๔๖}ั^{๑๔๗}บ^{๑๔๘}ั^{๑๔๙}ตะ^{๑๕๐}ก^{๑๕๑}าง

จะรักไหนก็ไม่รักลม์ครมัน
 เล่นประชันเชิงลองท่งสองข้าง
 ชูต่อชู^๒ชู^๒เรือ^๒เครื่องระคาง
 ก็ขัดขวางหึงสาจะฆ่าฟัน
 เพราะนารมีได้ตรงจำนงหมาย
 ทำให้ชายเคืองแค้นแสนกระสัน
 เหมือนพวกนางโมราวิลาวัณย์
 ยืนพระขรรค์ผ่าให้กับอายโจร
 โอ้ใจนางอย่างนกมัมมิง
 จนลือถึงข่าวก้องดังกลองโชน
 เพราะนิสสัยใจนิชรู้เล่นปลิดโยน
 จนมาโดนกันกระตาคไม่อย่ากเซย
 ต่างคนต่างก็เชื่อนอกเบือนเบื้อ
 ต้องเป็นเรือชนคานอยู่เฉยเฉย
 อันพวกคัก^๒คัก^๒ได้ย่ำหมายเลย
 ค่ายมากเซยหลายชู้เขารักล ว

๑ บ้างลอบเล่นเพลงยาวเมื่อคราวตัด

ฝปากจัตตอต่อข้อสนธิ
 ที่ไม่สู้รักลอนยังร้อนรน
 เทยววนคนแต่งให้พอไถ่การ
 บ้างก็เล่นปริศนาเทยวหาของ
 ให้ถูกต้องตามอารมณ์ประสมประสาน
 ครน^๕ห่อเสร็จส่งให้กับชายชาญ
 บอกอาการเรื่องรักประจักษ์ความ
 ครน^๕คิดคติปริศนานั้นซ้ำเนิ่น
 ชวนกันเดินหลักออกนอกสนาม
 ทำ^๕ต่อต้านหาญหักไม่รักงาม
 จนเลยลามลึ่มบ้านสถานตน
 ชนิตนางอย่าง^๕นี้มีชมนัก
 เป็นโรครักเกิดมารศีระชน
 ต้องกินยาเข้าสู่ราพริกไทยปน
 หมายประจัญจะให้ดับที่อับอาย
 รักสนุกครน^๕ได้ทุกข์แล้วถอยคิด

จะปักปัดเปลวไฟเห็นไม่หาย
 เทพเจ้าท่านไม่เข้าด้วยคนร้าย
 คงก่อกายขึ้นให้เห็นไว้เป็นตรา
 ครันคิดล้างอย่างไรก็ไม่สูญ
 ก็อาตุรพุนเกิดสหัสสา
 ทำอย่างโรมันก็ไม่มรณา
 เป็นเวรบาปนั้นไม่บรรเทา
 ถ้าวรถึงพ่อแม่ต้องแก้ไข
 เอาลูกไปมุ่นหมกยกให้เขา
 แล้วหาผิวตัวประจำเป็นสำเนา
 พอบัดเป้าความอายให้หายแกล้ง
 ที่ชายโหดโหดเขลาเข้าไปรับ
 มันช่างหลับตาสนิทไม่คิดแทง
 ตั้งแผ่นดินสนหนุ้าสารุเพลง
 มาแอบแฝงเอามันเป็นว่านเครือ
 ไม่กิดอายชายหน้านิจจาเอ๋ย
 เหมือนไม่เคยพบปะจะกละเหลือ

ลูกของเขาเอาเป็นสิทธิ์เผ่าชาติ^๕เชื้อ
 นึกว่าเนอบุญธรรมกรรมไม่มี^๕
 เหมือนเช่นเราเขาจะให้ก็ไม่รัก
 มั่นขายพักตร์สารพัดจะบักดี
 ถึงรูป^๕อย่างยุพินกนิรี
 แท้เช่น^๕นี้แล้วไม่ปองประคองเคียง
 เป็นขนิษฐ^๕ชอบแต่คิดให้เป็นหนึ่ง
 ไม่ควรถึงอย่าให้ถึงกับปากเสียง
 เอ่ยว่ารักแล้วให้ไ้ร่วมเรียง
 เป็นคู่เคียงของทว่าผัวเมีย
 ท่านเปรียบมาเหมือนหนึ่งตราราชสีห์
 ไม่พอที่เสียนวลอย่าควรเสีย
 เป็นอนงค์แล้วก็จงจะเป็นเมีย
 ย่อมมี^๕เบญปรับ^๕ไหมวิสัยนาง
 นึกเกิดมาเป็นนารีไม่มีค่า
 จะเกิดมาทำไมให้หมองหมาง
 เหมือนกรวดทรายปรายเลนไม่เว้นวาง

จะเอาอย่างนางโมราฤๅว่าไร
 เมื่อไม่ถือตราภูมิไว้คุ้มห้าม
 คนจึงตามเลยจวนมากวนไ้
 แม้รู้จักรักษาถือตราไว้
 จะคุ้มภัยให้พ้นมีคนกลัว
 อย่าจับปลาสองหัตถ์จะพลัดพราก
 จับให้คงลงให้ชาคว่าเป็นผิว
 จึงนับว่าคนดีไม่มีมัว
 ถ้าชายชั่วร้ายไปมิใช่ชาย
 เป็นผู้หญิงสิ่งใดจะล้ำเลิศ
 สุกประเสริฐก็แต่ใจไม่เสื่อมสลาย
 ถึงรูปทรงนงคราญจะพานคลาย
 ก็อาจกลายส่งสวดยั่วใจงาม ฯ

๑ บ้างมีผิวตัวอยู่เป็นคู่ชั้น
 ยังหาอินเข้าประคองเป็นสองสาม
 ทำรักซ้อนซ้อนสนิทปัก^๕เนื้อความ
 จนเลยลามเป็นระพังทั้ง^๕ตนเอง

ครนรู้ความถามไถ่ก็ไม่รับ
 เขาเขียนขัณฑ์คำว่าข่มเหง
 พลอยประจบกลบความไปตามเพลง
 เพราะผิวเองจับไม่ได้ไล่ไม่ทัน
 ทำองอาจพลาดพลั้งลงทั้งคู่
 เขาจับได้ชายชู้คู่หน้าชั้น
 ไม่แปรคแปรวันแสนสลกเหมือนทศกัณฐ์
 ต้องโคกศัลย์เศร้าใจอยู่ในทรวน
 เกยที่นอนหมอนหนุนละมุนนิ่ม
 ไปนอนทิมกรากกรำเฝ้ากำสรวล
 เล่นกักกัหมักกักกินจนสิ้นนวล
 แลแต่ล้วนลูกความออกหลามไป
 ครนเห็นชู้คู่ชมภริมย์วัน
 ก็ไม่ชื่นชมชิตพิสมัย
 จะพึงชู้ชู้ก็เพียบกรอบเกรียบใจ
 จะพึงผิวตัวก็ไม่เมตตาตน
 ตระลาการทำนถามเอาความชั่ว

ข้างตัวกลัวกับบอกออกนุสนธิ์
 เขาเฮฮาหน้าสลกต่องอดทน
 แทบจะค้นคำคืนให้สิ้นอาย
 ครนชักใช้ไต่ถามไต่ความชัก
 จึงจำกตักคินาราคาขาย
 ถักรักชักให้อยู่กับชูชย
 มันเบื้อหน้ายขายกลับเอาทรัพย์คืน
 ก็สาสมกับอารมณ์สตรีชั่ว
 อยู่กับผัวร่วมใจว่าไม่สิ้น
 ไปคบชูชชักหักทงย่น
 ต้องกลากลินชฌนัยน์อาลัยวอน
 ที่ใครเห็นจะเมตตานันหายาก
 มีแต่ปากแข่งอนงค์ส่งสลอน
 เพราะเหตุตัวชั่วช้อลือขจร
 ที่เคยนอนนึ่งสบายว่าไม่ดี
 ครนลำบากยากใจสิได้คิด
 แต่มันผิดเสียถนัดต้องบักดี

ไซ้ไม่รู้ว่าเขาห้ามความถ้อยมี
 ชั่วหรือคดียืนสนทุกคน
 เออก็ใจเป็นใจนนะน้องเอ๋ย
 มันจึงเลยไหลจำกัณหาฝน
 ช่างไม่คร้ามความชั่วติดตัวตน
 ทำชุกชนจนไต่ยากล้าปากกาย
 มันเสียแล้วถึงจะฝนไม่คืนศกดิ์
 จะลงรักทองบีดไม่มีคหยา
 อันความชั่วติดตัวกว่าจะตาย
 เปรียบเหมือนนกยูงที่มีราคีขาว
 ถึงบินออกนอกตำบลดให้พ้นเขต
 คงบอกเหตุรู้ว่ไซ้กาขาว
 ห้ามมันยากปากมนุษย์นสุดยาว
 ไม่แกลังกล่าวก่อนว่าแก่นาริ
 ผู้ใดคิดผิดพลั้งเหมือนอย่างว่า
 ถูกตำราแล้วอย่าโกรธพิโรธพิ
 ครอบยับยั้งชั่งใจเสียให้ดี

ถ้าหลีกเลิกละเล่นไม่เป็นไร
 แม้นชั่วช้าใครเขาว่าแล้วโกรธเขา
 เช่นตัวเราผู้แต่งแถลงไข
 จะวิบัติบาปกรรมชั่วหนักไป
 ถึงตกไถ่เทวทัตเพราะขัดเคือง
 แม้นคนคมีปัญญาถ้าไม่โกรธ
 เห็นประโยชน์ตัดชั่วในตัวเปลือง
 ให้พ้นทุกข์สุขเป็นศรีเมือง
 อย่าแค้นเคืองคำข้าขอภัย ฯ

๑ เป็นสตรีมิใช่ชายเสียตายศักดิ์

จะปลุกเร้าเรววนหาการไม่
 อันความดีมีอยู่จำไว้
 อย่าพอใจรักชั่วให้มัวมอม
 จะมีคู่ก็ให้รู้ปรนนิบัติ
 จงซื่อสัตย์สุจริตจิตถนอม
 อย่าคิดร้ายย้ายแยกทำแปลกปลอม
 มโนห่อมนั่นหาต่อสามี

อย่าคบซู้สสนิยมหวัง
 ไม่จรั้งกาลตอกบอกโฉมศรี
 เขารักหลอกหยอกเล่นคอกเช่นนี้
 ถ้าแม่นมีข้าวของต้องบำเรอ
 ธุระอะไรจะให้มันเสียของ
 อันเงินทองผัวสืบทำสนั่น
 เพราะเชื่อใจภรรยายิ่งกว่าเกลอ
 กวบบำเรอลูกผัวของตัวตน
 จะมีจิตพิศवासไม่กลาดเกลื่อน
 เพราะแม่เรือนร่วมใจจึงได้ผล
 แม้นนอกจิตคิดร้ายหมายประจัญ
 จะพาตนยากยับอัประมาณ
 จงกันภัยในเล่ห์เสน่ห์หา
 อย่าให้มาปนปะจประหาร
 เอาความสัตย์ตัดตั้งปณิญาณ
 ถึงเกิดการยากเข็ญไม่เป็นไร
 จงซื้อต่อภัสทาสวามี

จนชั่วศรีสวัสดิ์เจ้าตณัย
 อย่าให้มีราคนทกนใจ
 อุปไมยเหมือนอนงค์องค์ศา
 ถึงที่สุดทตลอดกทองแท้
 ค่ายนางแนอยู่ในสัจอธิษฐาน
 หึงเกี่ยวแหม่มสตัยา
 ภัสตากยังรักชนหนักครัน ฯ

๑ แม่นเขารักแล้วอย่าถือทำถือจิต

เร่งเกรงผิดกลัวภัยใหญ่มหันต์
 คำนับนอบสามีทุกวี่วัน
 อย่าคุกกันถือตั้งตะบึงบอน
 ยามสนแสงสุริยาอย่าไปไหน
 จดไฟไฟเข้าไปส่องในห้องก่อน
 ระวังดูบับตลัดที่นอน
 ทั้งฟูกหมอนอย่าให้มีรูตีสลง
 ถ้าแม่นว่าภัสตาเข้าไสยาสน์
 จงกราบบาททุกคร้งอย่าพลั้งหลง

เขาเมื่อยเหน็บเจ็บปวดในซอกทรง
 ช่วยบรรจงนวด^๕พนักให้บรรเทา
 ประพศิกายสายสมรจะนอนหลับ
 อย่าง^๕คลั่งกลับมือไม้ไปป้ายเขา
 นอนให้คิมมีสติสิริเรา
 อย่าชมเขาอยู่จนแจ้งแสงพยับ
 จงรีบ^๕พ่น^๕ทันก่อนภัสศา
 นาล้างหน้าหาไว้ให้เสร็จสรรพ
 จิงหงชั่ววักมั่งแค้น^๕แค้นสำหรับ
 จักประทับเทียบทำให้น่านวล
 ทั้งกระโดนคนที่ชัก^๕สื^๕ไว้
 ให้ผ่องใสสวยตาคุณา^๕บ้าน
 อีก^๕น้ำท่าอย่าให้ผ่องลงไปกวณ
 จงใคร่กรวญพิเคราะห์ให้เหมาะการ
 แม้นรู้ว่าสาม^๕มีจะไปไหน
 แต่ยังไม่^๕ตื่นพรากจากสถาน
 ประจงปลุกภัสศาอย่าช้านาน

ให้ลุกขึ้นรับประทานโภชนา
 จงระวังนั่งดูอยู่ใกล้ใกล้
 เผื่ออะไรมันขาดจะเรียกหา
 อย่าให้ท้องร้องทะโกนโพนทะนา
 จงอุตส่าห์ตั้งใจระไวระวัง
 อยู่จนผิวรับประทานอาหารแล้ว
 นางน้องแก้วจงกินเมื่อภายหลัง
 อย่ากินก่อนภัสตากุหน้าซัง
 เขาจะรังเกียจใจดูไม่ดี ฯ

๑ ถ้าผู้ทำราชการพระผ่านเกล้า
 เคยเข้าเฝ้าสู่วังนะวังศรี
 ทั้งล่วมปักจัตแจ้งแต่งให้ตี
 หมายบุญหรือหาใส่ให้ไปกิน
 อุตส่าห์ทำบำเรอเสนอสสนอง
 ตามทำนองมิ่งมิตรเป็นนิจสิน
 ปรรณิบัติภัสตากอย่าราคิน
 จึงจะภิญโญยศปรากฏไป ฯ

๑ เกิดเป็นหญิงให้เห็นว่าเป็นหญิง
 อย่าทอกทั้งกิริยาอัชฌาสัย
 เป็นหญิงครึ่งชายครึ่งอย่าพึงใจ
 ใครเขาไม่สรรเสริญเมินอารมณ์
 แม้นผิวเคือกเจ้าจงดับระงับไว้
 อย่าพอใจชั้นเสียงเกียงประสม
 เขาเป็นไฟเราเป็นน้ำคอยพรว้าพรม
 แม้นระคมชั้นทั้งคู่จะวู่วาม
 อันโทโสโมโหไม่ออกไต่
 ความในใจก็จะต้งชนกลางสนาม
 ที่ชาวบ้านท่านไม่รู้จะรู้ความ
 อย่าทำตามใจนักมักจะเคย
 เอาใจผิวผิวจะรักเจ้าหนักหนา
 หมั่นนำพาการเรือนอย่าเชื่อนเฉย
 แม้นผิวทุกซุกซุกใช้ไม่สะบาย
 อย่าวายเวรตามลวนให้กวนใจ
 จงแย้มสรวลชวนพลอบให้ชอบชื่น

เห็นเร็นรันท้าจึงปราศรัย
 ก้อยถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงฤทัย
 แม้นสิ่งไรเขาไม่ช่นอย่าช่นทำ
 จะพูดจาสารพัดประหยัดปาก
 อย่าพูดมากเติมต่อซึ่งข้อข้า
 ความสิ่งไรในจิตจงบีคัง
 อย่าควรรำเณะออกไปนอกเรือน
 การสิ่งไรที่ชั่วฉ้วเขาห้าม
 ประพฤติตามแบบแผนให้แม่นเหมือน
 อย่าถึงถือถือตนเป็นคนเขื่อน
 จะเอ่ยเอื้อนโอภาให้น่าฟัง ฯ

๑ แม่นพิโรธโกรธชิ่งกับภัสตา
 อย่างินทาว่าฉ้วตัวลับหลัง
 ฟังข่มขื่นกลืนไว้ในอูรัง
 อุตสาห์บังกลบเกลื่อนที่เงื่อนเงา
 จึงจะว่านารมีความคิต
 รัปกบิตมิกโทษไม่โฉดเขลา

ถึงใครร้อยู่^๕ว่า^๕กมต้อง^๕ชม^๕เรา
 หนึ่ง^๕ผัว^๕เล่า^๕เขาก็^๕เห็น^๕ว่า^๕เป็น^๕ดี
 การ^๕นินทา^๕คำ^๕ผวน^๕ชั่ว^๕ถ่อย
 เป็น^๕คน^๕น้อย^๕บุญ^๕ญา^๕เสีย^๕ราศี
 ถึง^๕ร้าง^๕หย่า^๕หา^๕ใหม่^๕วิสัย^๕มี
 ชาย^๕ที่^๕ทรู^๕กา^๕พิศ^๕ก^๕จ^๕ก^๕ไป
 บ้าง^๕ทำ^๕กล^๕ัว^๕ตัว^๕สน^๕แต่^๕ต่อ^๕หน้า
 ถึง^๕ที่^๕คำ^๕ก็^๕ส^๕ึง^๕ไม่^๕ติง^๕ไหว
 ครัน^๕ผัว^๕เกิน^๕เกิน^๕เลย^๕เฉย^๕เฉย^๕ต^๕ไป
 ก็^๕คำ^๕ให้^๕ไม่^๕ต^๕ง^๕ต^๕ง^๕กระ^๕ชิบ
 ทำ^๕เส^๕ียม^๕เจียม^๕ตัว^๕ผัว^๕ไม่^๕เห็น
 คุ^๕เหมือน^๕เช่น^๕ปาก^๕ว่า^๕ตา^๕ข^๕ยิบ
 ครัน^๕ว่า^๕เขา^๕เข้า^๕ใจ^๕รู้^๕ไ^๕หว^๕พ^๕ริบ
 ก็^๕ต้อง^๕ริบ^๕ต้อง^๕ร้าง^๕ระ^๕คาง^๕แกล^๕ง ๖

๑ บาง^๕นารี^๕ที่^๕เป็น^๕นาง^๕ใจ^๕ร้าย^๕กา^๕จ
 หมิ่น^๕ประ^๕มา^๕ท^๕ทุ^๕ม^๕เถียง^๕ส่ง^๕เสียง^๕แข่ง
 สำ^๕ราก^๕ก็^๕้อง^๕ร้อง^๕แรก^๕แห^๕ก^๕ระ^๕แซ^๕ง

ตะกอกแกลงขมิ้นให้ผัวกลัว
 ชู้คำรนบ่นว่าด่าประชด
 ให้สามีอภัยสงททหัว
 ล้ออำนาจไม่อาจขยาดตัว
 มดมือผัวผูกแขวนแก่นเพียนตี
 ทรมานภัสทาน้ำสังเวช
 ดูเหมือนเปรตเวทนาน่าบักส์
 ยังมีหน้าซ้ำบ่าวเหล่านารี
 ที่ไม่มีภัสตาให้มาดู
 ข้างฝ่ายผัวใจติมิไคว่า
 หนึ่งให้เมียเขียนค่าน่าอดสู
 ดูเหมือนแม่กับลูกผูกขันธ์
 มิได้สูรบริบสัประยุทธ์
 ข้างกระไรใจคอมันอดไค
 ดูเหมือนไม่มีจิตผิดบุรุษ
 จึงยอมตัวกลัวเมียจนหัวมด
 น้อยมนุษย์ที่จะเป็นไคเช่นนั้น

เหมือนเช่นเราแล้วไม่ต้องให้ตีตบ

กงสุรบโตะเต็มให้เข้มข้น

จะถีบถองเสียให้ยับไล่จับกัน

ร่างหยาบมันเสียให้ค้างอยู่กลางคัน ฯ

๑ สุภาสิตซึ่งประคิษฐ์มาไว้

ล้วนแต่มีเยี่ยงอย่างดังเสกสรร

ไซ้จะเกลี้ยงแต่งคำมารำพัน

คนทกวันมักอย่างนี้มีอาเกียรติ

จะรำไปสักเท่าไรก็ไม่หมด

ขเกยจกเห็นตเห็นอยเมื่อยมือเขยน

อตส่าห์ตรองตริตรึกนึกจำเนียร

ตงความเพียรผูกข้อต่อเรองราว

พอเป็นเรองสำหรับดับทุกข์โทษ

เห็นประโยชน์แกสตริตสวยสาว

เป็นตำรับแบบฉบับไปยียาว

ในเรองราวสุภาสิตลิตข้อความ

ข้อไหนชั่วแล้วอย่ามัวไปขึ้นทำ

จงจกจำบุญบาปอย่าหยาบหยาม
 เก็บประกอบเอาแต่ชอบในเรื่องความ
 ประพฤติตามห้ามใจเสียให้ดี
 อย่าฟังเปล่าเอาแต่กลอนสุนทรเพราะ
 จงพิเคราะห์คำเลศประเสริฐศรี
 ไว้เป็นแบบสอนตนพันรำกึ
 ก็นับดีคำก่อนคนนินทา
 ให้สุขศรีเมืองเลื่องลือฟัง
 หอมจรงกลิ่นกล้วทั่วทิศา
 เป็นที่ชื่นเช่นอย่างนางสีดา
 ในไท่หล้าหมายประกองตัวน้องเอย ฯ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์อักษรสาส์น ๔๐ ถนนเฟื่องนคร พระนคร โท. ๒๑๑๓๘

นายสมบุรณ์ ทองคำให้พิมพ์ โฆษณา ๒๕๐๗

สาขาวัดไชยชุมพลชนะสงคราม

จังหวัดกาญจนบุรี

